

3

5de jaargang nr. 3 jul-aug-sep 2007

Meander

natuurpunt

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

MEANDER

is het regionale contactblad voor de leden van de Natuurpuntafdelingen Schelde-Leie, Scheldevallei, Vlaamse Ardennen, Oudenaarde, Ronse en zwalm.vallei en voor de verschillende werkgroepen. Iedereen is welkom op onze activiteiten, ook niet-leden. Deelname aan wandelingen is steeds gratis en vrijblijvend

Lidmaatschap: Wie zich binnen onze regio aansluit bij Natuurpunt vzw krijgt automatisch ook driemaandelijks **MEANDER**.

Ledenadministratie

Arsène en Yvette Benoot, Gampelaaredreef 67
9800 Deinze, tel. 09/386.38.95,
arsene.benoot@skynet.be.

zwalm.vallei: Bart Magherman, Leonce
Roelsstraat 5, 9620 Zottegem,
09/360.09.99, b.magherman@scarlet.be

Redactie

Jo Buysse, tel. 09/385.52.89
email: jozef.buysse@scarlet.be
Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10
email: johan.cosijn@telenet.be
Norbert Desmet, gsm 0494/65.33.91
email: desmetnorbert@hotmail.com
Rik Desmet, tel. 09/386.46.63
email: desmet.rik@scarlet.be
Philip Vergeylen, tel. 09/361.26.80
email: philip.vergeylen@scarlet.be

Foto's worden bezorgd aan:
jozef.buysse@scarlet.be

Werkten mee:

Arsène Benoot, Jo Buysse, Tom Buysse, Johan Cordier, Johan Cosijn, Ronny De Clercq, Dominiek Decluyre, Gilbert De Ghesquière, Emiel De Jaeger, Jean De Lafonteyne, Rik Desmet, Norbert Desmet, Karel De Waele, Nico Geiregat, Bart Heirweg, Filip Keirse, Yvette Moerman, Gerard Mornie, Daniël Packet, Eddy Saveyn, Eddy Vandenabeele, Jacques Vanheuerswyn, Paul Vandenbulcke, Philip Vergeylen, Rita Van de Voorde, Patrick Verheyne, Hugo Verschelden, Marc Vuylsteke.

Kafffoto: Rietzanger door Gerard Mornie.

Achtergrondfoto's door: p. 8: Gilbert De Ghesquière; p.12-13: Filip Keirse; p. 16: Gerard Mornie; p. 24: Jacques Vanheuerswyn; p. 29: Paul Vandenbulcke.

Oplage: 2100.

Gedrukt op cyclusprint 90 g bij 'Druk in de Weer' Gent.

3	Beste Natuurvrienden
4	Ongenode vakantiegezellen
7	De eerste burger
8	Bos Ter Rijst in de kijker
9	De gouden binnenband
10	't Stond weer allemaal in de gazette
11	Inbinden tijdschriften
12	Daar staat een koe in het bos
13	Paddestoelencursus voor gevorderden
14	Latijn en Grieks
15	Natuurforum en Nesttransplantatie
16	Wilde bertram
17	Vlaamse Ardennendag
18	Natuurwandeling aan de Grande Honelle
	Kalender, uitneembaar katern
20	Dag van het lieveheersbeestje
21	Dagboek van een groenling
22	In de voetsporen van Omer Watzet
23	Onze Maarkebeek en Stemgedrag EP-leden over Malta
24	Vreemde vlinders in de Vlaamse Ardennen
25	Vlinders in de nacht
26	Vogelwaarnemingen: maart - mei 2007
27	Liefde maakt... plat
28	Safari in 't park op 27 mei 2007
29	Kerkuilen in het Uilenbroek
30	Uilennieuws en Vale gieren in de Vlaamse Ardennen
31	Wie meet wat op het Schelde-estuarium?
32	Buitenboeken
33	Tongvaren in Ooidonk en Witvleugelstern in Vlaanderen
34	Plantenstudie in Ronse en Limoniet
35	Taalgrenswandeling en de Eikenprocessierups
35	We delen in de rouw van

Beste natuurvrienden

■ **Norbert Desmet**

De zomer voor de deur vraagt om een eerder vrolijk voorwoord, ja toch? Straks krijgen we naast hopelijk veel zon, ook veel beleving in natuurgebieden hier en elders, waar we nog eens ons hartje kunnen ophalen aan natuur a volonté. En zowaar, ik heb dit jaar een landbouwer gevonden die een standbeeld verdient: in Frankrijk, in La Brenne. Uiteraard zou die man geen standbeeld krijgen om zijn verdiensten als landbouwer in de strikte, moderne zin. Hij boerde er op zijn Frans in een groot vijvergebied op vrij schrale grond: hij huurde in zijn dorp 'les prés communaux', ooit gemeenschappelijke weiden in een beetje marginaal gebied. Hij volgde de bijbel, hij zaaide niet en maaide niet en leefde zoals de vogels op het veld... Hij zette zijn koeien erop in het voorjaar, leefde van le pain en le vin, hij mestte niet en haalde de dieren er af tegen het najaar. Die man is ervoor verantwoordelijk dat op die hectaren de grootste collectie Tongorchissen groeit die ik nog ooit in mijn leven zal zien. Het biotoop is door aankoop veilig gesteld, zijn standbeeld zal postuum moeten zijn want het minder bijbels gebruik van de wijn heeft zijn tol geëist.

En dan kom je weer in ons Vlaanderen en passeer je bij je terugkeer even in het bos. Langs de toegangsweg zijn dit voorjaar de tronken Zwarte els en Gewone es in de beekkant discreet doodbehandeld, er zijn stenen op de Reuzenpaardenstaarten gestort en de laatste weide aan de bosrand is gescheurd: de maïs groeit tot aan de bosrand. Moest men kunnen men zaait tot nog ietsje verder in het bos... want de mest is toch ver genoeg gespoten. Die landbouwer gunt de natuur geen adem meer, respect brengt niet op. Bovendien is hij voor zijn derde mandaat voorzitter van de Mina-raad, in Vlaanderen nog steeds Milieuen Natuurraad. Op de vergaderingen van die raad wordt er soms over biodiversiteit en vrij veel over erosie gepraat. Een groot, stilaan ook maatschappelijk probleem dat zich voor te veel landbouwers alleen beperkt tot de subsidies die ze ervoor krijgen en voor de ondersteunende maatregelen die door de overheid betaald worden. Vele raken de grond van

de zaak niet meer: respect voor de natuur waarvan landbouw een deel is.

Twee uitersten natuurlijk, maar het doet toch nadenken als men het ronkende discours en de voornemens hoort rond klimaat en biodiversiteit. Als de biodiversiteit ergens heel sterk afgenomen is dan is het toch wel in onze landbouwgebieden. Waar ooit in hagen en houtkanten al eens een Grauwe klauwier broedde (ook bij ons!) en waar leeuweriken, gorzen en zwaluwen talrijk waren, moet je er nu het vergrootglas bijhalen. Ook een heel gamma aan planten- en insectensoorten zijn gewoon verdwenen. We zien de laatste jaren in de Argonne en in La Brenne dat het landbouwspoek de natuur achtervolgt, ook elders op Europees en wellicht op wereldvlak.

Wemogen uiteraard de opwarming niet minimaliseren, maar nu dreigt al de rest naar het vergeethoekje te verhuizen. Waar vingen we in de programma's van de verkiezingen en de verkozenen nog iets op over acties voor natuur en de biodiversiteit? Windmolens, Koolzaad (met alle vragen van dien!) en verre klimaatmaatregelen zijn nu aan de orde. We houden ons hart vast hoeveel centen men zal weghouden voor het luik natuur in de komende regering: juist nu men zou moeten kiezen voor drastische maatregelen omwille van de alarmerende berichten over blijvende achteruitgang van onze Vlaamse natuur. Het zou in modern landbouwgebied ook dringend moeten kunnen dat meer ruimte voor natuur geboden wordt zoals dat nu hoort in woon- en industriegebieden. De kans is groot dat landbouwgebied verwordt tot een immense, kaalgespoten vlakte met maïs en steriele akkers. We hoorden ooit van natuurverbindingsstroken, braaklegging en akkerrandbeheer, het wordt echt tijd. Maar wie zal de politieke moed opbrengen om tegen de haren van de landbouw en zijn verkozenen in te strijken? Het mag geen vrijblijvende, overgesubsidiëerde maatregel worden. Wij rijden in het verkeer toch ook niet meer overal aan topsnelheid, tegenover de maatschappij is ook dit niet meer te verantwoorden. En is het element noodzakelijke voedselvoorziening nog aan de orde in de moderne landbouw? En wil of kan Natuurpunt nationaal daar een vuist tegen maken?

Een vrolijk voorwoord is anders, maar toch, geniet van de vakantie om er in september weer tegenaan te gaan, t zou kunnen nodig zijn...

Ongenode vakantiegezellen

Rik Desmet

Met de vakantie in zicht een artikel onder de Mogen krijgen met een beknopt overzicht van vectorziektes die je kunt oplopen door een verblijf in de natuur. Het klinkt niet bepaald leuk maar het is wel nuttig om weten om toch een aantal risico's te kunnen vermijden.

Zoönosen zijn ziektes die overgaan van dier op mens. Wanneer de overdracht via een ander organisme tot stand komt, spreekt men van een vectorziekte.

De verandering van het klimaat brengt ook een verschuiving met zich mee van fauna en flora. Dit kan ook de opmars van een aantal, tot nu toe tropische ziektes, tot gevolg hebben. Zo wordt de blauwtongziekte bij herkauwers veroorzaakt door tropische muggen. Vrieskou zou de muggen kunnen uitroeien, helaas heeft het deze winter niet gesneeuwd of gevoren. Men vreest dan ook dat de blauwtongziekte vanaf nu een regelmatig terugkerende epidemie kan vormen, geen prettig vooruitzicht voor de landbouw. Nu het ene weerrecord na het andere sneuvelt, is het toch een beetje bang uitkijken want ongetwijfeld zullen ook andere tropische ziektes bij ons verschijnen of terug opduiken, malaria ('moeraskoorts') kwam ten slotte ook vroeger bij ons al voor.

Een poging tot een klein overzicht, niet voor gevoelige lezers... En dan hebben we het nog niet over vogelgriep, rabiës, leverbot, ...

Een deel van de inspiratie komt uit het laatste nummer van Atalanta, april-mei-juni 2007.

Lyme aan mijn been, de beet van de teek

De Lyme ziekte wordt overgedragen door een teek. Slechts een klein percentage van de teken is drager van de ziekteverwekker (*Borrelia*) en bovendien moet de teek een aantal uren vastzitten om de ziekte te kunnen overdragen. Meestal, maar niet altijd!, vershijnt er rond de plaats van de beet een grote, rode ringvormige vlek die echter snel kan verdwijnen. Na enkele maanden duiken griepachtige symptomen op. Bij niet behandelen evolueert de ziekte verder met pijn in gewrichten, dubbel zien, hartritme stoornissen, neurologische klachten... Een vaccin bestaat nog niet (men is er naar op zoek), behandelen kan met antibiotica. Na het doormaken van de ziekte is men niet immuun.

Teken houden van warme en vochtige plaatsen, de opwarming komt hen dan ook goed uit. Een controle na een wandeling is steeds aangewezen. Een speciale tekentang hoort tegenwoordig thuis in elke huisapotheek, probeer nooit een teek te verwijderen met ether of andere agressieve producten, dit verhoogt immers de kans op besmetting!

Markant berichtje uit de sportkrant van 13/04/07: "Teek bedreigt carrière van Sweinsteiger". De aanslepende knieproblemen van deze dure speler van Bayern München zouden veroorzaakt zijn door een oude tekenbeet!

Info: (o.a.) <http://www.iph.fgov.be/epidemie/epin/plabnl/lyme.htm>.

Teek op mensenhuid

foto's Vilda

Anaplasmose, nogmaals de teek

De teek *Ixodes ricinus*, is de voornaamste vector van *Anaplasma phagocytophilum*. De teek wordt besmet wanneer zij bloed zuigt van een besmet dier, dat het reservoir van de bacterie vormt. De Bosmuis, *Apodemus sylvaticus*, speelt hierbij een belangrijke rol. De incubatieperiode duurt gemiddeld 8 dagen. Het risico op overdracht stijgt naarmate de tijd vordert en bereikt zijn hoogtepunt nadat de teek 36 à 48 uur is blijven zitten. Net zoals bij de ziekte van Lyme zijn de risicopopulaties van anaplasmose bosarbeiders, jagers en zij die hun vrije tijd in bossen doorbrengen, wij dus...

Een tiental dagen na de beet heeft de patiënt koorts, hoofdpijn, gewrichts- of spierpijnen, soms misselijkheid. Er moet aan anaplasmose worden gedacht in geval van griepsymptomen na blootstelling aan tekenbeten in een endemisch gebied voor de ziekte van Lyme. Anaplasmose lijkt immers nogal eens op te treden als co-infectie van de Lymeziekte. De gevallen worden het hele jaar door vastgesteld maar toch vooral in de herfst.

Anaplasmose wordt ongetwijfeld onderschat en is onvoldoende gekend. Van 2000 tot en met 2003 heeft het referentielaboratorium in België 29 gevallen gediagnosticeerd, gemiddeld 7 gevallen per jaar. In 2004 bevestigde het referentielaboratorium 36 gevallen

Tekenencefalitis (tbe of fsme), en die teek kwam weer

Tekenencefalitis kan een ontsteking van hersenen of hersenvlies veroorzaken. Deze ziekte komt minder vaak voor dan Lymeziekte en wordt veroorzaakt door een virus.

De ziekte is endemisch in landelijke bosrijke gebieden van Centraal Europa: Zuid-Duitsland, Oostenrijk, Zweden, Finland, Noorwegen, Kroatië, Slovenië en Hongarije. Het risico op uitgesproken ziektesymptomen wordt geschat op 1 per 500 -1000 besmette tekenbeten.

Bij **fsme** is het, in tegenstelling tot de ziekte van Lyme, wel mogelijk om je vooraf te laten inenten. Info: (o.a.): http://www.gezondheid.be/index.cfm?fuseaction=art&art_id=1630

Vossenlintworm

Zou stilaan genoeg moeten bekend zijn en toch hoorde ik onlangs een jager verklaren er nog nooit van gehoord te hebben!

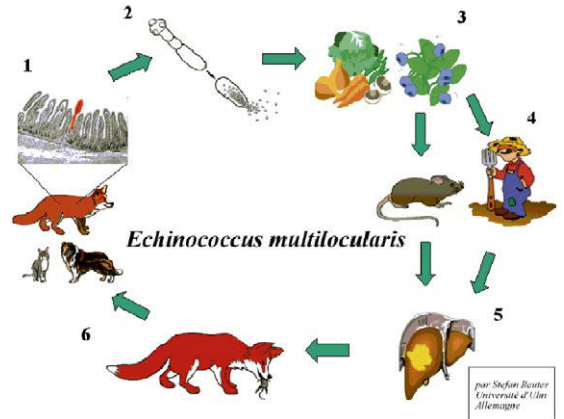
Vos

foto: Gerard Mornie

Mensen kunnen eitjes opnemen van de Vossenlintworm (*Echinococcus multilocularis*). Deze is bij de Vos maar een paar mm groot en de Vos heeft er dan ook weinig last van. Uit een eitje ontwikkelt zich, na opname met voedsel, een larvale levercyste waardoor de tussengastheer (in principe een woelmuis) ziek wordt en daardoor des te gemakkelijker ten prooi valt aan

de Vos. Daar wij echter geen vossenprooi zijn, zal de larve zich in ons lichaam in een orgaan (vaak de lever...) nestelen en daar een steeds groter wordende cyste vormen. Symptomen van de ziekte, 'alveolaire echinococose', worden maar jaren (5-15) na de besmetting duidelijk.

De eitjes van de vossenlintworm bevinden zich in de uitwerpselen of – wie weet – toevallig ergens op de vacht van besmette vossen, honden of katten. Ze kunnen ook verspreid worden door wind of regen

en terechtkomen op paddestoelen, afgefallen fruit, groenten en wilde bosvruchten. Jagers, boswachters, houthakkers, land- en tuinbouwers, honden- en kattenbezitters en wandelaars behoren tot de risicogroepen. Zij kunnen bijvoorbeeld besmet raken na aanraking van Vossen of door ongewassen laaggroeiend bosfruit te eten. Het is dus belangrijk bosvruchten te wassen, honden uit de buurt van Vossen te houden, geen vossenkadavers of -uitwerpselen aan te raken en handen te wassen na werk op het veld of in het bos.

Vooraf in Wallonië zijn de Vossen besmet met de Vossenlintworm maar ook in Vlaanderen zijn er besmette dieren gevonden, zij het in lage aantallen.

Info: http://www.gezondheid.be/index.cfm?fuseaction=art&art_id=2612;
<http://www.iph.fgov.be/epidemie/epinl/plabnl/echino.htm?cfid=221685&ctoken=68768426>.

Hantavirussen

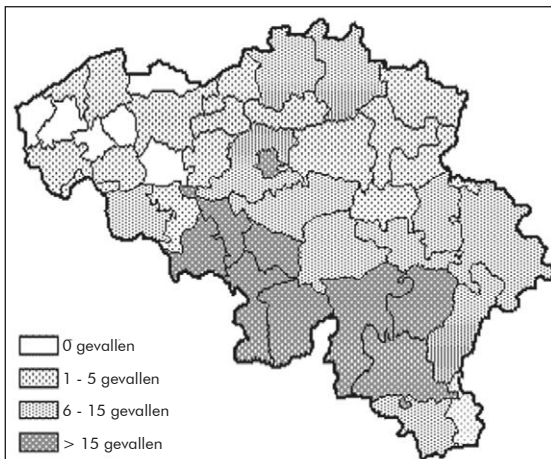
Hantavirussen worden overgebracht door verschillende soorten knaagdieren. Van de 20 verschillende soorten hantavirus zijn er 11 voor de mens ziekmakend. Het meest gebeurt virusoverdracht door het inademen van in de lucht zwevende virusdeeltjes

afkomstig van knaagdieren. Dit gebeurt bvb. in gesloten ruimtes zoals (leegstaande) huizen in bossen.

Het ook in West-Europa voorkomende Puumala virus wordt overgebracht door de Rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*). Vaak treden eerst griepverschijnselen op met daarna problemen met de nieren. De vooruitzichten zijn doorgaans gunstig en de patiënt geneest meestal binnen de 2 à 3 weken die volgen op het verschijnen van de eerste symptomen, hoewel vermoeidheid lang kan aanslepen. Na het doormaken van de ziekte is men immuun.

Info: http://www.iph.fgov.be/epidemie/epin/plabnl/info_hanta.htm en <http://www.mmk.be/afbeeldingen/File/hantavirose.pdf>.

Hantavirus infectie: verdeling van het aantal gevallen per arrondissement (1996-2002).

Bron: Referentielaboratorium (zie: http://www.smd.be/rlvbd/lvdindex_n.php?id_lvd=5).

Leptospirose, ziekte van Weil

Leptospirose is een infectieziekte die veroorzaakt wordt door besmetting met de *Leptospira* bacterie. De ziekte wordt ook wel de rattenziekte genoemd. De belangrijkste verspreider is de Bruine rat. De ziekte is genoemd naar Adolf Weil, een Duitse internist (1848-1916).

De ziekte kan gepaard gaan met hoge koorts, nierontsteking, geelzucht door leverontsteking, bloedingen, spierpijn in de kuiten, vergroting van lever en milt.

De infectie ontstaat door contact met rattenurine in

besmet water. De bacterie kan dan binnentreden via de slijmvliezen of via open wonden. De meest voorkomende oorzaak is zwemmen in buitenwaters waarin ratten leven. Ook de tuin kan een besmettingsbron zijn. Aangezien ook muizen (vnl Rosse woelmuis) kunnen besmet zijn met leptospirosen is voorzichtigheid geboden bij diegenen die onderzoek doen, bvb met live traps.

Er duiken regelmatig berichten op in krant en via e-mail dat men de besmetting ook kan opdoen door het drinken uit blikjes. Het bericht maakt dan steeds melding van een man/vrouw gestorven daags na het drinken uit een blikje. De blikjes zouden in de opslagplaats (een andere variant spreekt van een boottocht) besmet zijn door rattenurine. Dit verhaal blijkt na wat doorklikken op Internet een stadslegende te zijn, niets van aan dus.

(zie <http://leptospira.blogspot.com/2006/11/een-blik-op-leptospirose-infectieziekte.html>).

Malaria, de mug heeft het gedaan

Malaria wordt veroorzaakt door een parasiet (*Plasmodium*) die overgedragen wordt door muggen (*Anopheles*). Malaria veroorzaakt zware koorts en komt voor in tropisch en subtropische gebieden waar het een belangrijke doodsoorzaak is. Zo doodt Malaria elke dag gemiddeld 2880 kinderen (krant van 25/04/2007).

Door de opwarming zullen de muggen waarschijnlijk ook bij ons weer overleven, te beginnen in het Middellandse Zeegebied.

Het Instituut voor Tropische Geneeskunde start in België een onderzoek waarbij de komende twee jaar op meer dan 900 verschillende plaatsen muggen gevangen zullen worden om hun populatie te inventariseren (onderzoeksproject MoDiRisk: Mosquitoes: vectors of Diseases, drivers of change and Risk, <http://www.itg.be/internet/itg/generalsite/activities/downloads/persbericht070502.doc>).

Leishmaniasis? Nooit van gehoord...

Leishmaniasis is een ziekte van mensen en honden, die veroorzaakt wordt door *Leishmania* parasieten. Deze ééncelligen worden overgedragen, naar zoogdier of mens, door zandvliegen van het genus *Phlebotomus*. Hoewel het meestal gezien wordt als een tropische ziekte komt Leishmaniasis voor in veel gebieden in de wereld, waaronder Europa en met

name in het Middellandse Zeegebied. Infecties met de verschillende *Leishmania spp.* geven verschillende klinische ziektebeelden. *Leishmania major* en *Leishmania tropica* zijn de oorzaak van de cutane vorm van leishmaniasis in het Middellandse Zeegebied. De klinische verschijnselen van dit ziektebeeld beginnen met een papel, dat wil zeggen een kleine verhevenheid van de huid op de plaats van de beet van de zandvlieg. De papel wordt groter en wordt een zweer, meestal met een opgeworpen rand. Het kunnen enkele of multipale laesies zijn en ze genezen meestal spontaan in maanden tot jaren. *Leishmania infantum* is de veroorzaker van viscerale leishmaniasis (VL) in Zuid-Europa, (vooral in Frankrijk, Spanje, Portugal en Italië), Turkije en Marokko. Humane VL wordt onder andere gekenmerkt door koorts, gewichtsverlies, ... en kan, indien onbehandeld, fataal verlopen. In het Middellandse-Zeegebied zijn honden reservoir voor *Leishmania infantum* en zij spelen een belangrijke rol in de transmissie van de parasiet naar de mens. Info: <http://www.rivm.nl/infectieziektenbulletin/bul1111/leishmania4.html>, http://www.damiaanactie.be/damiaanactie_helpt/berglepra-ziekte.cfm.

West Nile

In de Verenigde Staten zijn in 2006 een 70-tal mensen overleden en minstens 150.000 mensen besmet door het zg. West Nile Virus. Dit virus werd voor het eerst aangetroffen in de provincie West Nile van Oeganda in 1937. Sindsdien wordt WNV regelmatig gevonden bij gewervelde dieren in Afrika, Oost-Europa, West Azië en het Midden-Oosten. Het virus wordt voor zover bekend uitsluitend overgedragen door middel van een muggenbeet. Maar het vermoeden bestaat dat het ook kan worden overgedragen van mens op mens via bloed. Er bestaat geen geneesmiddel en ook geen vaccin tegen dit virus. Het virus wordt sinds enkele jaren ook sporadisch aangetroffen in Westerse landen met een gematigd klimaat en het kan niet worden uitgesloten dat het virus vroeg of laat ook in België zal opduiken. Meestal veroorzaakt de besmetting slechts beperkte symptomen, vergelijkbaar met een griep, zoals koorts, hoofdpijn, overgevoeligheid en opgezette lymfeklieren. Na enkele dagen verdwijnen deze spontaan zonder blijvende gevolgen. Info: http://www.gezondheid.be/index.cfm?fuseaction=art&art_id=1180

Toxoplasmose

Toxoplasma is een darmparasiet. Een kat met toxoplasmose is daar nauwelijks ziek van, maar scheidt gedurende 1-2 weken eitjes uit met de ontlasting. Daarna heeft de kat zelf weerstand opgebouwd waardoor er in het verdere leven geen actieve uitscheiding meer kan optreden. De eitjes (oöcysten) zijn pas vanaf 2 dagen na het uitscheiden besmettelijk voor de mens, maar ze blijven dat wel heel lang. De mens kan dus rechtstreeks van de eigen kat toxoplasmose oplopen, maar alleen gedurende de korte tijd dat de eitjes worden uitgescheiden en alleen bij contact met ontlasting die meer dan twee dagen oud is. Door het eten van onvoldoende verhit vlees of via grond met oöcysten (ongewassen groente) is het besmettingsrisico veel hoger. Toxoplasma veroorzaakt meestal geen ziekteverschijnselen; veel mensen hebben er ooit contact mee gehad en hebben er weerstand tegen. Voor het ongeboren kind kan de infectie echter wel ernstige gevolgen hebben, zodat de preventie vooral van belang is voor zwangere vrouwen.

De eerste burger

De eerste burger zijn van een land, het houdt onder meer een aantal morele verplichtingen in. Met name de verplichting om de waarheid te spreken behoort niet tot de minste. Herman De Croo, eerste burger van België, kon deze morele standaard niet hooghouden op het banket van de 'Confederatie Bouw Zuid-Oost-Vlaanderen' in maart jongstleden. Hij verklaarde er "Als we in Zuid-Oost-Vlaanderen nog bouwgronden en bedrijventerreinen willen ontwikkelen, moeten we een halt toeroepen aan o.m. de Stichting Omer Wattez, die vaak met belastinggeld alle (sic) beschikbare open ruimte inpalmt". (Bouwchroniek 23 maart 2007). Het zou de eerste burger van ons land sieren mocht hij, vooraleer uitspraken te doen, ook de gegrondheid ervan zou controleren. Dan zou Herman De Croo hebben kunnen vaststellen dat 'Milieufront Omer Wattez' geen morzel grond in eigendom heeft. Het blijft ons verbazen dat Herman De Croo, als notoir inwoner van de streek en als zeer goed ingelicht burger, zijn toehoorders van het tegendeel trachtte te overtuigen!

Bos Ter Rijst in de kijker

Patrick Verheye en Johan Cordier

Ten zuidoosten van Schorisse ligt het domeinbos 'Bos Ter Rijst' (25 ha), een pareltje in een minder bekende uithoek van de Vlaamse Ardennen. Dit domeinbos van het Agentschap voor Natuur en Bos is meer dan een bezoekje waard!

Langgerekt op een steile helling

Het Bos Ter Rijst ligt langgerekt op de – voor de landbouw té steile – oostflank langs de bovenloop van de Molenbeek. In dit landschap, diep door beekdalen doorsneden, neemt de hoogte in het zuidoosten, 95 à 105 m, een steile duik tot 50 à 65 m in het noordwesten. De Molenbeek, gevoed door vele bronnetjes in het bos en ten zuiden ervan, vormt in het westen de grens van het bos. Oostwaarts maakt een steile berm met een hoogteverschil van 5 à 6 m de bruuske overgang naar vruchtbare akkers. Wellicht heeft zich hier ooit een grote grondverschuiving voorgedaan. Het bos blijft gevoelig voor hellingerosie. Zo zakte in 2003 een stuk van ongeveer 30 are 2 à 3 meter naar beneden. Een deel hiervan kwam in de Molenbeek terecht, waardoor nieuwe poeltjes – goed nieuws voor amfibieën en reptielen – ontstonden.

Een geschiedenis van bos, bos weg, weer bos...

In de 18de eeuw behoorde het huidige Bos Ter Rijst tot het Poodsbergbos, dat zich uitstrekte op de grens tussen

Bosandoorn

foto: Gerard Mornie

de Graafschappen Vlaanderen en Henegouwen. Van 1766 – 1755 werd ca. 300 ha gerooid, waaronder ook het Bos Ter Rijst. Hierdoor staat deze plek dan ook op de kaart van Ferraris (1750) als weiland en akker ingetekend. Vermoedelijk werd het Bos Ter Rijst eind 18de eeuw opnieuw aangeplant. Daarmee is het Bos Ter Rijst een jonge telg in vergelijking met het Muziekbos, D'Hoppe of Brakelbos.

Tijdens de eerste wereldoorlog werd het Bos Ter Rijst alweer voor een groot deel kaalgekap en leeggeplunderd. Tussen beide wereldoorlogen in was er dan weer een moment van herbebossing. In '71 wilde een privé-maatschappij het gebied opkopen om er 348 weekendhuisjes en een recreatiecentrum neer te poten. Onder druk van plaatselijke actiegroepen belandde dit plan gelukkig in de koelkast. De Belgische Staat kocht het bos in '74 en het wordt nu beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos.

Bos Ter Rijst: variatie troef

Het Bos Ter Rijst is een rijk gevarieerd bos. Langs de bronnen en beken komt bos met Gewone es, Zwarte els en Hazelaar voor. In de kruidlager van deze Essenbronbossen komt Reuzenpaardenstaart en Hangende zegge en Paarbladig goudveil voor.

In de alluviale komgronden met frisse tot matig vochtige bodems komen bossen met Zwarte els, Gewone es, Zomereik, Gewone esdoorn en populier voor. In de kruidlager van dit type (iepen-essenbos) vind je Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleefkruid, Bosandoorn, Gewone bereklaw en Moerasspirea.

Het grootste gedeelte van het Bos Ter Rijst wordt ingenomen door eiken-haagbeukbos. Op dit moment is de Beuk hier de dominante soort, behalve op te voedselarme of vochtige plaatsen. Onder de Beuk blijft de ondergroei beperkt, maar op de andere plaatsen komt in dit type bos het volledige gamma aan lentebloeiërs voor: Wilde hyacint, Kleine maagdenpalm, Gele dovenetel en Bosanemoon.

Door zijn kleine oppervlakte en vrij geïsoleerde ligging is dit bos vrij arm aan zoogdieren. Toch komen er Hazen, Egels, Mollen, Wezels en Hermelijn voor. Op de oostelijke flank van het bos graaft de Vos zijn burcht.

In dit structuurrijk Bos Ter Rijst, boordevol variatie van

hoog-laag, droog-nat..., werden er in 2003 maar liefst 30 soorten vogels waargenomen. Opmerkelijk zijn de Appelvink, Buizerd, Glanskop en de Boomklever. In de brongebieden komt de Vuursalamander voor, en aan de rand van het bos de Hazelworm. In de Molenbeek zwemmen Driedoornige stekelbaars, Bempje en Rivierdonderpad. Recent vond ook een bepoting met Serpeling plaats.

Een duurzaam bosbeheer, met oog voor natuur

Bij de aankoop door de Belgische Staat in 1974 waren de economische exploitatie en de zachte recreatie de uitgangspunten van het beheer van het bos. Johan Cordier, boswachter van het Agentschap voor Natuur en Bos, vertelt hoe al sinds de jaren '90 het beheer volgens de 'Criteria duurzaam bosbeheer' nu ook de natuurwaarden centraal stelt: "In 2005 werd het beheerplan van het Bos Ter Rijst goedgekeurd. Zo willen we zeker in de nabijheid van bronnen en bronbeken de Beuk terugdringen. De Beuk laat maar weinig licht toe en geeft een dikke, slecht verteerbare humuslaag. Door soorten als Zomereik, Gewone es, Gewone esdoorn te begunstigen, kan ook de typische bron(beek)vegetatie met o.a. goudveil en Hangende zegge zich sterker ontwikkelen. Kappingen blijven uit de buurt van natte of kwetsbare zones en zijn onderworpen aan specifieke voorwaarden. Zo worden de bomen met een lier uit het bos gehaald en via vaste ruimingtracés afgevoerd. Daarbij overschrijdt het kapvolume in geen geval de jaarlijkse houtaanwas. Verder besteedt het beheer ook aandacht aan 'open plekken' in het bos: bestaande

poelen worden gevrijwaard en nieuwe poelen worden aangelegd (zie foto). Ook een hooiland blijft behouden en een grasland met Dotterbloemen is volop in ontwikkeling."

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Door het Bos Ter Rijst loopt een centraal halfverhard pad dat toegankelijk is vanaf de Bosgatstraat (in het noorden) en de Bosstraat (in het zuiden). Dit pad is ook toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Automobilisten laten hun voertuig best al in de Bosgatstraat of Bosterijstraat achter.

* *Patrick Verheye is communicatieverantwoordelijke en Johan Cordier boswachter bij het Agentschap voor Natuur en Bos O-VI. Info: Johan Cordier johan.cordier@lne.vlaanderen.be, 0479/679 547.*

De Gouden Binnenband

In Meander 1/2007 verscheen een oproep onder de titel 'De gouden binnenband'. Er werd gevraagd zich te melden indien men in de periode februari - maart al fietsend veel CO₂ uitstoot had vermeden. Mark Browaey, Gaverstraat 11 te Zingem - Ouwegem haalde het met vlag en wimpel en fietste in die maanden niet minder dan 1897 km bij elkaar, dagelijks van zijn woonplaats naar het werk in Gent en voor boodschappen. Op de foto zie je Eddy Vandenabeele van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus, Kern Zingem, die aan Mark een pakket van Oxfam Wereldwinkels overhandigt; oververdiend!

RLVA groef nieuwe poel

foto: Johan Cordier

Eddy overhandigt het geschenk

foto: Jo Buysse

't Stond weer allemaal in de gazette...

Vogels. In Berchem werden door het ANB (Agentschap voor Natuur en Bos) beschermde zangvogels, vnl Vinken maar ook Putters, Sijzen, een Barmsijs én vogelvangstmateriaal in beslag genomen. De illegale vogelvangst is duidelijk nog altijd aan de gang. (28/03/2007).

Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen. De gemeente Zwalm treedt opnieuw toe tot het RLVA nadat zij er in 1997 uit gestapt waren ("omdat het RLVA meer en meer een milieuactivistenvereniging werd"). (29/03/2007).

Weg. Vlaams minister van Openbare werken (en milieu...) Peeters maakt werk van zijn belofte om het dossier van de doortrekking van de N 60 in Ronse te realiseren. Er loopt een aanbesteding voor het milieueffectenrapport en het opmaken van een ontwerp. Het project zou halfweg 2009 op papier kunnen staan. De werken zouden in het zuiden van Ronse beginnen omdat er in het noorden nog moet onteigend worden. (05/04/2007).

Wat sluipt daar door het struikgewas? Kluisbergen zit met een hertenprobleem opgezadeld. Drie jaar geleden liepen er 3 Damherten in het Kluisbos, vorig jaar waren ze met vijf. Dit jaar zijn ze al met acht en omdat er een paar drachtig zijn is de kans groot dat ze binnenkort met 12 rondartelen. Volgens de burgemeester zijn er problemen voor de boeren in de omgeving én voor de veiligheid van fietsers en wandelaars. Wordt ongetwijfeld vervolgd (!). (13/04/2007).

Padden vroeg uit de startblokken. Natuurpunters uit Olsene, Machelen en Zulte konden dit jaar veel minder padden overzetten dan andere jaren. De bestjes waren dit jaar immers uitzonderlijk vroeg op pad en vertrokken in januari, twee maanden vroeger dan normaal, al naar de voortplantingsplaatsen. Soms verrast ook een pad door haar snelheid. (13/04/2007).

Vissen in troebel water. Een nieuw beeld in het centrum van Deinze: vissers langs de Leie. De effecten van de waterzuivering laten zich stilaan voelen en er duikt opnieuw vis op: Rietvoorn, Blankvoorn en

Brasem. (16/04/2007).

Dat een visser in de maand mei in de Oude Leie van Grammene een Roodwangschildpad aan de haak sloeg haalde het nieuws niet.

Materiaal. De 'Bosgroep Vlaamse Ardennen' en het 'Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen' kochten met steun van de provincie Oost-Vlaanderen een tractor met klepelmaaier en takkenschaar aan, kostprijs € 85.000, voor het beheer van bossen en kleine landschapselementen. De tractor draait volledig op zuivere koolzaadolie. (17/04/2007).

Plant in eigen land. De provincie Oost-Vlaanderen bindt de strijd aan tegen de exotische planten die grachten en poelen overwoekeren. Grote waternavel, Parelvederkruid, Waterteunisbloem... zijn soorten die in de handel voor de tuinvijver te koop zijn maar die ondertussen ook hun weg vonden naar beken, kanalen... , vaak weggekieperd door mensen die er teveel van hadden. Mede door de opwarming kunnen

Parelvederkruid

foto: Gilbert De Ghesquière

zij daar perfect aarden en gaan zo snel woekeren dat zij inheemse soorten verstikken en dikke matten vormen. Ook voor de afvoer van het water in de beken en het bevaarbaar houden van waterlopen wordt dit een probleem. Omdat het Vlaamse Gewest dit probleem niet voldoende aanpakt wil de provincie Oost-Vlaanderen dit nu zelf gaan doen. (25/04/2007). Het probleem haalde nogmaals de pers op 26 mei, ditmaal was Antwerpen aan de beurt. Januari 2005 waren er dertig vindplaatsen met exotische waterplanten, nu al meer dan 200.

Protest: leem. In het Vlaamse parlement werd een resolutie tegen de leemontginningsplannen in Mater en Volkegem goedgekeurd. Daar zou 45 ha landbouwgrond voor leemontginning onteigend

worden. Er wordt onder meer aangedrongen op een lokale verwerking.

Nog eens diep ademen. Begin mei werd op veel plaatsen in Vlaanderen de Europese jaarnorm voor fijn stof (50 microgram per m³ mag niet meer dan 35 dagen per jaar overschreden worden) al ruim overschreden. Nog eenmaal diep ademen dus en voor de rest van het jaar maar de adem inhouden... (11/05/2007).

Zwaluw. De gemeente Anzegem geeft subsidies voor het instandhouden van nesten van Boeren- en Huiszwaluw. Zijn er in ons werkingsgebied ook gemeenten die iets dergelijks doen? (21/05/2007).

Studie: baby's. Onderzoek in Amerika bracht aan het licht dat er een rechtstreeks verband bestaat

Huiszwaluw

foto: Gerard Mornie

tussen vroeggeboortes en intensieve, vervuilende landbouw. Bij onderzoek van 27 miljoen geboortes bleek dat het fenomeen van vroeggeboortes piekt op het moment dat er veel nitraten en pesticiden in het oppervlaktewater zitten. Ook werden de studieprestaties van 1,7 miljoen studenten onderzocht. Zij die verwekt waren in juni-juli, periode met de grootste landbouwvervuiling, scoorden het slechtst in wiskunde en taal. Denk dus even na vooraleer je deze zomer... Geboortenplanning krijgt er nu dus nog een dimensie bij. Ook bij ons loopt het aantal vroeggeboortes snel op. (18/05/2007).

Protest: asbest. De Bestendige Deputatie Oost-Vlaanderen gaf, ondanks protest van omwonenden en stad Ronse, een vergunning voor het storten van asbest in de oude zandgroeve te Louise-Marie. Wetende dat asbest kan leiden tot kanker

willen wij ons daar ten volle tegen verzetten. Het actiecomité gaat tegen deze beslissing in beroep bij minister Peeters. Ook Maarkedal schaart zich achter het protest en tekent beroep aan. (23/05/2007).

Ben jij ook van mening dat asbest daar niet kan, teken dan de petitie op deze link: <http://stopasbestinlouise.blogspot.com/> en help ons deze milieublunder tegen te houden.

Fort. De Waals milieuminister Lutgen heeft aan de gemeente Vloesberg een plan overgemaakt voor het opkuisen van de stortplaats op D'Hoppe. De uitbater Fort krijgt twee maanden om het uit te voeren. Na die twee maanden zal de minister zelf de nodige werken laten uitvoeren waarna de factuur naar Fort zal gestuurd worden, geschatte kostprijs bijna 11 miljoen euro ... Fort heeft al laten weten dat hij niet zinnens is het plan uit te voeren.

Deinze geeft het Goede Voorbeeld. Schepen van Leefmilieu, André Claeys, is tot zes maanden voorwaardelijke celstraf veroordeeld wegens een reeks inbreuken op de milieuwetgeving op het containerpark. De feiten dateren van 2005. Daarnaast moet er ook door Deinze een boete betaald worden van 16.500 euro. Voor de schepen is het de tweede veroordeling. In 1996 werd hij veroordeeld voor het lozen van mest (krant van 05/06/07). De rechter zei nog dat het bezwarend was dat iemand met een grote verantwoordelijkheid voor het milieu zo'n misprijzen toonde voor milieunormen. Volgens de rechter waren milieunormen voor schepen Claeys duidelijk niet belangrijk. Het stadsbestuur gaat tegen de veroordeling in beroep (06/06/07). De schepen blijft ondertussen ongetwijfeld dapper op post onder het motto "en de boer hij ploegde voort"...

Inbinden tijdschriften.

Wil je die zwerfvende natuurtijdschriften per jaargang of per twee jaargangen laten inbinden? André Moeskops, Steenweg op Merksplas 5, 2300 Turnhout kan dat voor jou doen tegen de prijs van 10 euro (14,30 euro met verzending - rek. 787-5032163-57) voor een A4 tijdschrift. Je moet wel even telefoneren vooraf: 014/42.76.05 of 0497/22.28.22 om te horen of er niet te veel werk is.

Daar staat een koe in het bos...

Rik Desmet

De conservator- en beheerteamdag van Natuurpunt ging dit jaar op 9 juni door in Ename met als thema 'Bosuitbreiding door begrazing'. De volledige teksten zijn te raadplegen op de site van het **Inbo**. Een kleine samenvatting van de referaten:

Guido Tack schetste het historische kader van Bos t'Ename. Zijn verhaal begint met het einde van de IJstijden, een goede 12.000 jaar geleden. Vanuit het zuiden koloniseren bomen en heesters de vroegere toendra, het climaxbos bestond 8000 geleden onder andere uit Zomereik, Gladde iep, Gewone es... Linde was een belangrijke soort. Langs de rivieren kwamen, ondermeer door het ondernemende werk van Bevers, open plekken voor. Er bestaat echter nog steeds discussie over hoe dit bos er toen precies uitzag. Twee opvattingen staan tegenover elkaar. De een spreken van een gesloten bos, anderen, zoals Frans Vera, menen dat er eerder sprake was van een parklandschap met een afwisseling (ook in de tijd) van bos met open plekken.

De eerste landbouwers in de leemstreek ontginnen niet alleen het bos (op het plateau) maar zorgen, door de begrazing met hun vee, ook voor bosdegradatie op de hellingen. Vanaf de late Bronstijd (3000 jaar geleden) wordt hun invloed steeds groter wat er toe leidt dat er in de derde eeuw grootschalige akkercomplexen waren, het landschap was ongeveer vergelijkbaar met dat van nu! Bos t'Ename was toen een eiland binnen de ontginningen en bestond deels uit wastine.

Gedurende de 'Dark Ages' krijgen we, door de ontvolking, op grote schaal spontane herbebossing. De slinger gaat weer de andere kant op vanaf de Frankische kolonisatie met bosontginning (veel nieuwe dorpen) en bosdegradatie, onder andere door de gemene gebruiksrechten, zoals begrazing met varkens.

De abdij van Ename verwerft tussen 1063 en 1280 het huidige gebied. Eén derde van het gebied bestond toen uit hakhout en middelhout (dat deel heeft nu nog

een rijkere bosflora) en twee derde uit wastine. Met uitzondering van het productiebos en de akkers was er overal begrazing. Vanaf het einde van de 13e eeuw wordt de wastine terug bebost en worden de gemene gebruiksrechten aan banden gelegd; hout was toen immers de enige energiebron. Oorlogen zorgden geregeld voor een spontane (her)bebossing. In het midden van de 19e eeuw wordt het 150 ha grote bos helemaal ontgonnen. Een netwerk van houtkanten blijft bestaan, voldoende om de biodiversiteit in stand te houden. Door de vraag naar mijnhout én door de graanimport vanuit Amerika volgt er toch weer een bebossing, eerst spontaan, later aangeplant.

Bij de start van het reservaatproject in 1992 was er nog geen sprake van bosbegrazing. Met de komst van het Europese Life project komt er een aangepaste beheersvisie: 60 ha bestaand bos/wastine, 90 ha bos- en wastineuitbreiding en 30 ha kleinschalig cultuurlandschap. 40 ha voorzien voor bos- en wastineuitbreiding en 20 ha bestaand bos vormen een begrazingsblok voor extensieve begrazing (1 grootvee-eenheid, GVE/4 ha).

Runderen aan sas

foto: Jean De Lafonteyne

Jan Van Uytvanck (INBO) had het over 'mechanismen van bosuitbreiding onder begrazing en effecten van bosbegrazing op flora, bosverjonging en bramen'. Het volledige rapport is te vinden op <http://www.inbo.be/ygen/bibliotheekref.asp?show=html&refid=1652188&pid=PUB>

(je bent een krak als je dit van bij de eerste keer volledig foutloos typt...) / rapporten / 2006 / Van Uytvanck, J; Decler, K.

Hij bracht in 19 natuurterreinen, met onder andere voor onze streek Bos t'Ename en Burreken, patronen van bosontwikkeling in kaart in functie van de tijd,

uitgangssituatie, soorten...

Daarnaast werden er experimenten gedaan met 'exclosure-enclosure' waarbij de groei en overleving van aangeplante zaailingen binnen en buiten een raster vergeleken werden. Tenslotte werd er in Bos t'Ename met behulp van transecten gekeken naar de invloed van begrazing op Bosanemoon en nutriëntenstromen binnen het begrazingsblok.

Een bloemlezing uit zijn resultaten.

Als we kijken naar de uitgangssituatie zien we dat op akkers meer vee moet ingezet worden (graasdruk kleiner dan 0,6 – 0,7 GVE/ha) dan op grasland (graasdruk kleiner dan 0,3 -0,4 GVE/ha). De ontwikkeling van een diverse vegetatiestructuur is van primordiaal belang. De aanwezigheid van braamstruweel is zeer belangrijk omdat daarbinnen bomen kunnen kiemen. Ook pitrusruigten kunnen bescherming bieden. In homogene graslanden is bosregeneratie nagenoeg onmogelijk. Het tijdelijk stopzetten van de begrazing kan een goede maatregel zijn om de verbossing vooruit te helpen.

In het bos zelf lijkt begrazing nauwelijks invloed te hebben op het aantal zaailingen maar wel op de groei ervan: de hoogte van de zaailingen is in het begraasde deel 40 cm lager. Zeer belangrijk is dat begrazing de bramen met de helft doet verminderen. Hierdoor is er ook een positieve invloed op de Bosanemonen maar de interactie begrazing-bramen-Bosanemoon blijkt erg complex te zijn. Ook hier kan het zinvol zijn om af en toe de dieren uit het bos weg te houden.

De gevolgen van de nutriëntenverplaatsing blijken verwaarloosbaar ten opzichte van de atmosferische depositie van stikstof.

Tenslotte gaf **Pieter Blondé** toelichting bij de keuze van de begrazers. Daar waar in veel reservaten gekozen wordt voor Galloways, Schotse Hooglanders of Heckrunderen werd er in Ename geopteerd voor 'een koe van bij ons', het Oost-Vlaams roodbont, en Konikspaarden.

Kenmerkend aan dit ras is de gekleurde hals met verspreide stippen op romp en poten. Het werd zowel voor de melk als voor het vlees gehouden. Daar waar men in het begin de dieren nog naar de stal bracht voor het kalven bleek dit later niet nodig, de dieren zijn perfect in staat om, ook bij lage temperaturen, buiten te kalven. Ook het bijvoederen werd al snel

achterwege gelaten. De interactie met wandelaars vormde tot nu toe geen probleem.

Men probeert nu door selectie (stamboek) vooral dieren te kweken die zelfredzaam zijn (kalven, voedsel vinden in winter...).

Een groot voordeel van deze keuze is de samenwerking met de boeren die eruit voortvloeit. Ook zij zijn

Roodbont in Ename

foto: Jacques Vanheueverswyn

vragende partij om (de genetische eigenschappen van) dit mooie ras zoveel mogelijk in stand te houden. Deze rassen behoren tot ons cultureel erfgoed. De keuze daarvoor bij het beheer van grote reservaten kan, zeker naar de landbouw toe, de aanvaarding ten goede komen.

Paddestoelencursus voor gevorderden.

Verantwoordelijke begeleider: Jacques Vanheueverswyn, tel. 09/324.09.42. Deze cursus bestaat uit twee theorielessen (4 en 11 september) en zes praktijklessen (22 en 29 sept., 13, 20 en 27 okt. en 10 nov., telkens van 14-17u). Lesgever is Hans Vermeulen of andere medewerker NME (NP Educatie). Inschrijven kan door overschrijving van € 15 voor leden en € 20 voor niet-leden op reknr. 891-2540092-60 van Natuurpunt Scheldevallei, Burg. P. Ceuterickstraat 18, 9890 Asper. Slechts 24 deelnemers toegestaan!

De theorielessen gaan door in Zaal Amigo, Heurnestraat te Oudenaarde (nabij de kerk van Heurne). Begin om 19u30 stipt. De plaatsen van de praktijklessen worden aan de ingeschrevenen meegedeeld.

Latijn en Grieks

■ **Emiel De Jaeger**

De smaakzin komt ook aan beurt: we starten met **zoet**, in het Latijn **dulcis** = zoet, lekker van smaak (ook aangenaam); **dulcamarus** is een verbinding met **amarus** = bitter, letterlijk vertaald in Bitterzoet; **subdulcis** heeft verzwakte betekenis; in het Grieks vinden we **glukus** = zoet (ook aangenaam), cfr. glucose = druivensuiker.

■ **dulcis** = zoet, lekker, aangenaam (L).

Hovenia dulcis Thunb. (rhamnaceae): Japanse krentenboom: roze vlezige bloemstengels, gedroogd gebruikt in de geneeskunde; vruchten smaken naar rozijnen of zoete peren, gebruikt voor compote of in cake.

Prunus dulcis D.A. Webb (dulcis) (rosaceae): Amandel(boom): blad langwerpig, spits; bloemen steeds per twee, roze; vrucht niet sappig, steen dunschelig, glad, met gaatjes, bij sierplanten meestal zeer hard; jonge takken meestal groen.

■ **dulcamarus** < dulcis + amarus = bitter (L).

Solanum dulcamara L. (solanaceae): Bitterzoet, Alf(s)rank, Elfrank, Morelle douce-amère, Bittersweet, Bittersüsser Nachtschatten: wanneer men op stukje stengel kauwt, smaakt dit eerst bitter, daarna zoet (bij kauwen van de stengels krijgen de bittere bestanddelen een zoete smaak door inwerking van speeksel).

■ **subdulcis**: sub = een weinig (L) + dulcis

Lactarius subdulcis S.F. Gray (russulaceae): Bitterzoete melkzwam: rood/roest/kaneelbruin, melk mild, daarna bitter.

■ **glyceria**: glukeros = zoet (G) < glukus = zoet + suffix.

Glyceria maxima Holmb. (poaceae): Liesgras: glanzend groen tot olijfgroen; bladscheden rolrond of bovenaan zwak afgeplat, zwak gekield, baksteenmotief door dwarsverbindingen; aartjes vaak deels met goudachtige en paarse kleuren; tot 2 m hoog; pluim groot, los, sterk vertakt, uitgespreid.

■ **glycine**: glukus + suffix.

Glycine max Merrill. (fabaceae): Sojaboon: blaadjes eirond-lancetvormig, kleine steunblaadjes; bloemen violet of wit; peulvrucht.

■ **glyciosmus/glycosmis**: glukus + osmê = geur (G).

Lactarius glyciosmus Fr. (russulaceae): Zoetgeurende melkzwam, Kokosmelk-zwam: hoed lichtbruin met grijspaarse tint, geur van kokosmeel.

■ **glycymeris** < glukumaris = soort schelp (G).

Glycymeris glycymeris L. (glycymeridae): Gewone marmerschelp, Kamschelp: hartschelp; bruine zigzagtekening, geen ribbels; eetbaar.

■ **glycyphyllos**: glukus + phullon = blad (G).

Astragalus glycyphyllos L. (fabaceae): (Wilde) Hokjespeul, Wilde zoethout: 8-14 blaadjes, elliptisch of rond; bloemen groenachtig geel, in eivormige trossen; tweehokkige zaden.

■ **glycyrrhiza** = zoethout (*L) = glukurrhiza = zoethout (G) < glukus + rhiza = wortel.

Glycyrrhiza glabra L. (fabaceae): Zoethout: dikke houtige wortels (zoethout, drop); bladeren oneven geveerd, achteraan kleverig door kliertjes; bloemen licht paarsblauwachtig, langwerpige tros; peulen plat, leerachtig opdrogend.

Bezoek <http://users.skynet.be/wielewaal>, de site die informatie geeft over natuurbeleving en observaties van vogels, planten en insecten in onze regio en andere plaatsen in binnen- en buitenland

de wassende maan c.v.

biodynamische tuinbouwcoöperatieve
beekstraat 35, 9800 astene - deinze
tel 09-386.62.14, fax 09-380.21.70

openingsuren winkel:

- donderdag 16 - 19u
- vrijdag 10 - 19u
- zaterdag 9 - 13u

www.dewassendemaan.be

Natuurforum

■ Paul Vandenbulcke

Ons natuurforum, of beter gezegd het forum, oorspronkelijk van Vogelwerkgroep Zuid-West-Vlaanderen en waarop wij ook onze plaats gekregen hebben, is veranderd van web-adres.

Het nieuwe algemene adres is nu:
www.natuur-forum.be.

Wil je enkel de topics raadplegen die verband houden met onze regio 'Vlaamse Ardennen plus' dan kun je ook volgende link gebruiken:

<http://www.natuur-forum.be/default.asp?Group=6>.

Op deze manier worden alle streek-eigen topics van andere regio's onderdrukt. De topics die voor alle regio's kunnen van belang zijn (bv. reisverslagen, over apparatuur,...) zijn wel nog zichtbaar. (Dit kun je ook kiezen in het veld 'Change Category Group')

Nog enkele opmerkingen:

- Dit forum is er niet enkel voor vogelliefhebbers: alle waarnemingen kunnen er gepost worden. Dit is des te interessanter voor de afdelingen of werkgroepen die daarvoor geen eigen website hebben.
- Het forum vervangt geenszins de website van de vogelwerkgroep www.vwg-vlaamseardennenplus.be.
- Voor wat de vogelwerkgroep betreft, beschouwen we het forum (louter) als communicatiemiddel. De waarnemingen die er op komen zijn heel interessant om te delen met je collega-vogelkijker, maar worden voor wat de vogelwerkgroep betreft, niet gearchiveerd.

Opdat een vogelwaarneming bewaard zou worden zijn er volgende mogelijkheden (volgens afnemende prioriteit):

- ingave via onze website www.vwg-vlaamseardennenplus.be,
- gebruik van de Excel-spreadsheet.

Voor vragen omtrent het forum kun je terecht bij:
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be.

**Bezoek de website van
 Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus
<http://vlaamseardennenplus.be>**

Nesttransplantatie!

■ Daniël Packet

Toen ik half april een nestkastje in de tuin controleerde, vond ik op de naakte bodem één eitje. Vreemd! De volgende dag lag er een eitje bij. Toen pas zag ik het verband met de grote tuinwerkzaamheden die aan de gang waren bij mijn buurman aan de overkant van de straat.

Bij die veranderingen was hij verplicht geweest zijn nestkastje, waarin een Koolmees aan de leg was, een paar meter te verplaatsen. Door deze drukte was de Koolmees in legnood gekomen en had zij het nestkastje in onze tuin uitgekozen om haar ei kwijt te raken.

Hoe konden we hier een handje toesteken?

Koolmees

foto: Tom Buysse

Ik stelde mijn buurman voor het nest met 5 eieren uit zijn nestkastje te halen en over te brengen naar onze nestkast. Zo hadden we nu een nest met 7 eieren.

Met grote nieuwsgierigheid keken we uit naar wat het vervolg zou brengen. De drang bij deze vogel om haar kroost te kunnen grootbrengen was blijkbaar groter dan haar angst want zij bleef ongestoord haar legsel volmaken tot 10 eieren. Dit broedsel werd ook bekroond met 10 jongen die goed en wel de wijde wereld zijn ingetrokken.

Van een landbouwer vernam ik ooit dat hij, om zijn akker te kunnen ploegen, met schop en kluit een Kievitsnest 10 meter heeft verplaatst en ... met succes!

Zo zie je maar dat vogels soms hun angst voor de mens opzijzetten en dankbaar een beetje hulp aanvaarden.

Wilde bertram

Jo Buysse

Namen van planten zijn soms heel eenvoudig uit te leggen. Neem nu Duizendblad, een vertegenwoordiger van de composietenfamilie en waarvan de bladeren zo fijn in slippen verdeeld zijn dat het lijkt alsof een blad bestaat uit duizend blaadjes, vandaar dus de naam. Dit kenmerk is zo kenschetsend dat het ook in de wetenschappelijke naam 'Achillea millefolium' voorkomt en ook onze Franse buren spreken van 'Achillée millefeuille'. Millefolium en millefeuille betekenen 'met duizend blaadjes' maar dat had je natuurlijk al door.

Deze plant heeft in onze streken nog een dicht familielid, het is zelfs een soort die tot hetzelfde geslacht behoort, namelijk 'Achillea ptarmica' en waarvan de Nederlandse naam 'Wilde bertram' iets moeilijker te verklaren valt. Overigens is die soort, in tegenstelling tot Duizendblad, bij ons ver van algemeen.

Om de naam te verklaren moeten we ver terug in de tijd, in elk geval ver genoeg om te belanden in een periode waarin vele mannen de Germaanse naam 'Bertram' droegen en eveneens ver genoeg om zekerheid te kunnen hebben dat aspirientjes of paracetamol nog onbekende pijnstillers waren. Nu wordt een voorouder in dat ver verleden plots geplaagd door hevige tandpijn, ondraglijke tandpijn, en gaat op zoek naar een middel dat hem van die razende pijn kan verlossen. En ja, er blijkt iets deugdelijks te bestaan, een plant die hem wordt aanbevolen door de plaatselijke kruidenspecialist. De pijn verdwijnt, beweert hij, door te kauwen op de wortel van 'Anacyclus pyrethrum', een plant die ook wel de Romeinse pyrethrum genoemd wordt en van oorsprong uit het Atlasgebergte komt.

Anacyclus mag je vergeten maar let op pyrethrum. Daarin zit het Griekse woordje 'pur' dat vuur betekent. Het kauwen op de wortel van Anacyclus pyrethrum bracht een brandende smaak op de tong, zo brandend dat deze vurige sensatie vermoedelijk alle tandpijn deed vergeten. De plant werd onder meer als middel tegen deze kwaal gekweekt en werd zo bekend en populair dat pyrethrum in de volksmond mettertijd vervormd werd tot bertram. Jawel, maar dat moeten we toch wel even uitleggen! Wel, let op de medeklinkers van pyrethrum en van bertram. Op de 'p' na die 'b' werd zijn de overige medeklinkers dezelfde als we de onuitsproken 'h' even vergeten. Bertram was, dat haalden we al aan, een veelgehoorde naam in die tijd. En zo werd pyrethrum stilaan vervormd tot bertram en de 'Romeinse pyrethrum' werd zodoende bekend als 'Romeinse bertram'!

Wilde bertram foto: Gerard Mornie

Omdat de gekweekte plant niet zo goedkoop was zochten de mensen al gauw naar een wilde variant waarvan de wortelstok min of meer dezelfde brandende eigenschappen vertoonde. Die vonden ze in *Achillea ptarmica* die dus, als onderscheid met de Romeinse bertram, Wilde bertram werd genoemd.

Nu we toch met namen bezig zijn kunnen we nog vermelden dat 'Achillea' verwijst naar Achilles, de Griekse held uit de Trojaanse oorlog. Hijzelf was onkwetsbaar op zijn fameuze hiel na (de achillespees) en het verhaal wil dat hij een wonderkruid bezat om er de wonden van zijn soldaten mee te genezen. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit kruid uit het nu naar hem genoemde geslacht *Achillea* kwam omdat bv. Duizendblad wel degelijk wondhelende eigenschappen heeft. 'Ptarmica' is van Griekse oorsprong en betekent 'die doet niezen', een nieskruid dus.

Vlaamse-Ardennendag

■ **Norbert Desmet**

Tijdens de nacht waren de eerste druppels sinds lang gevallen maar geleidelijk was de zon er weer voor de 29ste Vlaamse-Ardennendag. Verschillende gidsen gingen zoals vanouds met groepen op stap in voor- en namiddag - er kwamen ruim 150 mensen opdagen - en voor Gunther en mij was dat met KNNV Breda, in de voormiddag op bezoek in het Kluisbos. Elf deelnemers, niet meer de bussen van ooit, maar een geïnteresseerde groep met jawel, een paar bekende gezichten. Men houdt van de Vlaamse Ardennen en sommige deelnemers zijn hier voor de tiende keer... Er is de vlinder- en de amfibieënvrouw, de mossenspecialisten, een paar vogelkijkers en drie plantenliefhebbers en één iemand die de Vlaamse kasseien van de koers wil zien (gelukkig stond de Koppenberg op het programma in de namiddag, succes verzekerd voor Gilbert). Heterogeen gezelschap, toch wel anders dan bij ons: ieder zijn specialiteit blijkbaar met toch ook natuurbeleving. Bij ons zien we meer natuurbeleving met hier en daar een specialist.

Eerste stop is de poel waar telkens weer salamanders naar boven komen om even lucht te happen. Het woord Vuursalamander valt en de amfibieënmadam duikt onder de draad omdat ze vermoedt dat onder een houtblok een Vuursalamander schuilt, natuurlijk niet... In Nederland misschien maar het is hier Vlaanderen! Meteen blijven ook alle andere salamanders onder water waarop ik wijselijk verder ben gegaan.

Het is de streek van de koersklassiekers, en dat zal het gezelschap geweten hebben want het gaat bergop van 70 naar 140 meter met toch wat tussenstoppen, gezien de leeftijd: ook dit is een constante, onze deelnemers verouderen ... Boven geologieles met silexen, Ronsische pudding en een fossielensteen uit het zand van Lede (Panisseliaan ooit). Een veldbies van onderweg zaait wat verwarring en bij 'haar of geen haar op het blad' hoor ik even het woord 'oen' vallen, gelukkig niet aan mijn adres. Dan komt de onvermijdelijke uitleg over Waals en Vlaams en daarvan snappen Nederlanders meestal niet veel. Het wordt alleen maar erger, zeker wanneer we de

aandacht vestigen op een beter zingende Vlaamse Vink die met lengten zijn Waalse concurrent even over de grens verslaat.

Constate voor de tocht is dat het toerisme zijn stempel drukt op dit bos: zeker 400 fietsers in verschillende groepen met welluidende opschriften defileerden bij de start, daarna kregen we 9 mountainbikers, waarvan 3 buiten het parcours, 2 quads, 24 in groep joggende en daarna tussen de lorken stretchende inwoners uit Kluisbergen en wat eenzaten, mooi soortenlijstje! En een Kuifmees, een Zwartkop, een Boomklever en Roodborst maar geen Fluitier, Boompieper of Gekraagde roodstaart meer. De tijden veranderen. De Wilde hyacinten zijn bijna uitgebloeid maar bekoren toch blijkbaar, aan de ho's en de ha's te horen. Een bosuilbraakbal is dan weer verantwoordelijk voor andere uitroepjes van de vrouwen... ondanks de twee onderkaken van Bosmuizen.

We dalen af naar het bronbos, wat achter op het schema door de discussies over schutblaadjes en dgl. En dan de poelen: larven van Vuursalamander à volonté, Alpenwatersalamander, Vinpootsalamander, Ovale poelslak... Met een vleugje flora:

Boomklever

foto: Gerard Mornie

Schedegeelster, Gevlekte aronskelk, Look zonder look, Salamonszegel, de toeristen zijn vergeten. Nog even genieten van het weidse Scheldevalleilandschap en een korte stop bij de Slechtvalk aan de electriciteitscentrale met een showvluchtje extra ... En dan, richting Oudenaarde met daar dank aan de MOW medewerkers: de mattentaarten, de soep, het weerzien met verwante zielen en het blond schuimend bier! Ja er kan er volgend jaar nog wel eentje bij, een Vlaamse Ardennendag wel te verstaan, de dertigste nog wel, voor wie andere dingen had verstaan...

Familiale natuurwandeling aan de Grande Honelle in Henegouwen.

■ Karel De Waele

Samen met onze gids, Eddy Saveyn, vertrokken we op zondag 3 juni met twee auto's - slechts 7 deelnemers - naar Gussignies, gelegen net over de Franse grens aan het riviertje dat daar nog net niet de Grande Honelle noemt. Tijdens de korte inleiding over de geologie en over de geschiedenis van de 'marmar'-industrie in deze streek, hoorden we reeds het geluid van de Grote gele kwik. Deze typische vogel van snelstromende watertjes liet zich inderdaad onmiddellijk goed waarnemen. Eddy loodste ons echter de helling op, weg van de Honelle, en bracht ons in het hellingbos. We zagen nogal wat Spekwortel en hier en daar ook een Heggenrank klimmend in de houtkanten. We hoorden Goudhaantje, Zwartkop, Roodborst, Tuinfluiter, Zanglijster en Merel. Aan de rand van het bos zagen we - terwijl we enkele Staartmezen gadesloegen - een Kleine ijsvogelvlinder rondfladderen. Een slank uitgevallen Buizerd zorgde voor enige twijfel. Na een tijdje daalden we af naar de oude spoorberm in het bos. Hier werden we overdonderd door de vele orchideeën: Grote keverorchis, Bruine orchis, Bergnachtorchis en Bosorchis. We zochten tevergeefs naar salamanders in de plassen op de oude spoorbedding. Daarna trokken we opnieuw bergop de vallei uit naar de velden op het plateau.

De Herik kleurde de akkerranden geel en hier en daar zat daar een spatje rood tussen van wat Karel ontmaskerde als een kruising tussen Bleke en Grote klaproos. In de verte hoorden we een Geelgors smekend naar zijn "bie-ie-ier" in de steeds warmer wordende zon. Bij een bruggetje over de oude spoorweg vonden we enige beschutting om onze meegebrachte boterhammetjes op te eten, dit onder de nieuwsgierige belangstelling van een Braamsluiper, die steeds naderde, zodat iedereen zijn geluid nu wel zal kennen.

Na dit deugddoend rustpunt trokken we via deze oude spoorweg - die gerust wat maaibeheer kon gebruiken - naar het bos op de valleiwand van de Honelle. In het struikgewas langs deze spoorberm hoorden we een tweetal Bosrietzangers. In het bos kon Eddy ons nog een zeldzame plant uit de streek tonen, nl. de Zoete

wolfsmelk, een broertje van de Amandelwolfsmelk die we onderweg al veelvuldig gezien hadden. Langs de beek was een ander koppeltje Grote gele kwik opnieuw op post. De beekoevers waren hier jammer genoeg grotendeels ingepalmd door de invasieve soorten zoals Japanse duizendknoop en Reuzenbalsemien. We passeerden aan de 'Caillou qui bique', een merkwaardige rotsformatie, met een conglomeraatgesteente dat zeker niet kalkhoudend was. Dit in tegenstelling met de 'blauwe hardsteen'-rotsen in de oude steengroeve even verder. Hier

Even voordien: Ijsvogel 'onder de neuzen' f: G. De Ghesquière

werden we opgewacht door de conservator van onze zustervereniging Natagora, die ons trots rondleidde in dit reservaatje, waar dank zij het beheer - verwijderen van bomen en struiken en maaien - opnieuw een interessante vegetatie met o.a. enkele van de reeds genoemde orchideeënsoorten aan het evolueren is en hij ons ook enkele exemplaren Rond wintergroen toonde. Ook Vroedmeesterpad zou hier een geschikt biotoop vinden, maar Eddy en de conservator zochten hier tevergeefs naar door verwoed elke geschikte steen of houtblok om te keren. Ondertussen werd het hoog tijd om richting auto's te gaan. Maar het beste moest nog komen: terwijl we leunend op een reling langs het riviertje stonden te wachten op Gilbert De Ghesquière, die zoals gewoonlijk een flink stuk achterop was (tiens, het was ditmaal Karel niet! *nvdv*) om foto's te nemen van al wat hij rondom zich zag groeien en kruipen, passeerde pal onder onze zeven neuzen een pracht van een Ijsvogel. Het blinkende blauw van zijn verenkleed hebben we nog nooit zo prachtig gezien!

Een betere afsluiter van deze dag konden we ons niet dromen... alhoewel die 'Cuvée des Jonquilles' in de Brasserie 'Le Baron' in Gussignies door de niet-chauffeurs ook wel gesmaakt werd...

IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyris'
JNM: Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming
KBE: Kern Werkgroep Bos t'Ename
KRB: Kern Rondom Burreken
KZ: Kern Zingem
MOW: Milieufrent Omer Watzte
NWB: Nationale Werkgroep Botanica
ODU: Natuurpunt afdeling Oudenaarde
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus.
VWG: Vogelwerkgroep (vroeger WVO)
WGMBBV: Werkgroep Munkbosbeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling zwalm.vallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep

Zaterdag 14 juli 2007

■ **KRB. Natuurbeheer in Het Burreken.** Verantwoordelijke: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 9u aan het Perreveld nr 14 te Zegelsem. Voor wie de handen uit de mouwen wil steken is dit een mooie gelegenheid. Hooilandbeheer, vrijhouden van het wandelpad, maaien van een ingesloten veldje. Einde omstreeks 12 u. Meebrengen: laarzen, zeis, hark.

Dinsdag 17 juli 2007

■ **ZV: Beheerswerken in natuurgebied Jansveld (Middenloop Zwalm).** Verantwoordelijke: Jan François, tel. 09/361.03.00. Samenkomst om 19u aan het zuiveringsstation van Brakel. Er worden distels gemaaid. Einde om 22u. Voorzie laarzen of stevig schoeisel, zeis.

Dinsdag 17 juli t.e.m. vrijdag 27 juli 2007

■ **SL: Reis naar Roemenië (Karpaten, Donaudelta en Dobrogea)** o.l.v. Jacques Vanheuserswyn.

Donderdag 19 juli 2007

■ **ZV: Zomeravondwandeling Munkbosbeekvallei.** Gids: Laurent Flostroy, tel. 0498/67.71.09. Afspraak om 19u aan de kerk van Beerlegem. Einde voorzien rond 22u terug aan de kerk. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

Zaterdag 21 juli 2007

■ **PWG+ZV: Zomerflora langs het Mijnerkerspad, deel 1.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Rozebeke. Van daar rijden we naar de Boembekemolen aan de Zwalm en aan het Mijnerkerspad. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², hok E3-23-34, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatietekenen van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zaterdag 28 juli 2007

■ **NWB: Plantenstudiedag in omgeving Weelde-Station en Baarle-Hertog.** Gids: Luc Van Craen, tel. 03/605.54.13. Samenkomst om 9u aan het station van Weelde (Antw.). Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok B5-27-24 (een km² waar sedert 1972 niet meer gestreept werd, een zogezegd 'zwart gat' in de laatst uitgegeven Atlas van de flora van Vlaanderen), waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten

van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zaterdag 4 augustus 2007

■ **PWG+ZV: Zomerflora langs het Mijnerkerspad, deel 2.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Michelbeke. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², hok E3-33-12, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatietekenen van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zaterdag 4 augustus 2007

■ **ZV: Excursie plantencursus: 'Compositen en Schermbloemigen'.** Gids: Hans Vermeulen (verantwoordelijke Dominiek Decluyre, tel 09/3603762) Samenkomst om 14u aan de Boembekemolen te Michelbeke. Einde om 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, determinatiemateriaal, loep.

Zondag 5 augustus 2007

■ **IWG+ RO: Vlinder-planten-tocht langs de oude spoorwegbedding van Ronse naar Leuze.** Gidsen: Jo Glibert, tel. 055/21.00.46 (vlinders) en Karel De Waele, tel 09/386.45.60 (planten). Samenkomst om 14u aan het station van Ronse (parking rechts van de bushaltes in de Oudstrijderslaan). Net als vorig jaar gaan we ons toespitsen op de vlinders. Daaraan gekoppeld bekijken we de planten waar de vlinders op/van leven. Spoordijken zijn dikwijls gevarieerd in de begroeiing. Naast een ruigtekruiden-vegetatie is er ook struweel aanwezig. Tussen deze vegetaties zijn overgangen aanwezig. Spoordijken bestaan meestal uit een arm substraat. Allemaal ingrediënten voor een gevarieerde vlinderfauna zoals het Icarusblauwtje, het Bruinblauwtje, het Hooibeestje en de Kleine vuurvlieder. Einde om 17u. Meebrengen: vlindernet, insecten- en plantengids, loep.

Woensdag 8 augustus 2007

■ **SL: Zomer-avondwandeling in Wannegem-Lede.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 19u aan de kerk van Wannegem. Einde bij zonsondergang. Wandeling langs de windmolen en het kasteelpark en een stukje van de Rooigembeekvallei. Meebrengen: stevig schoeisel, verrekijker.

Zaterdag 11 augustus 2007

■ **NWB Plantenstudiedag in de 'Koeheide' te Bertem.** Gids: Eddy Macquoy, tel.016/22.37.09. Samenkomst om 9u aan de kerk van Bertem (VI.Brab). Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E5-22-22, met tal van holle wegen, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Donderdag 16 augustus 2007

■ **ZV: Zomeravondwandeling Boterhoek te Michelbeke.** Gids: Joris Otte, tel. 09/360.44.82. Samenkomst om 19u aan de Boembekemolen te Michelbeke. Einde om 22u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

Zaterdag 18 augustus 2007

■ **PWG+SL: Flora van het ruilverkavelingsgebied in Gottem, deel 1.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Gottem. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², hok D2-46-31, met de wijk Knok en een oude Leiearm,

waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatietekensmerken van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Vrijdag 24 tot zondag 26 augustus 2007

■ **Driedaagse taalgrenswandeling. Wandelen door het unieke landschap van de Vlaamse Ardennen en 'le Pays des Collines'**, met boeiende verhalen en bezoeken.

■ Vrijdag 24/08: vanuit het Muziekbos, via Ellezelles naar de kunststeegjes van Flobecq.

■ Zaterdag 25/08: van Ellezelles door Brakelbos en Levierenbos naar Everbeek-boven.

■ Zondag 26/08: van Geraardsbergen langs de Dender naar het Hospice van Lessines.

Voor inschrijvingen en verdere informatie kan je terecht bij Vormingplus: 054/41.48.02 of vlad@vormingplus.be of www.vormingplus-vlad.be Deelnameprijs is € 10 per dag; deelnemers die drie dagen meestappen krijgen voorrang (€ 25). Organisatie: Vormingplus, i.s.m. Centrum voor Natuur en Milieu educatie, Natuurpunt, e.a.

Zaterdag 25 augustus 2007

■ **ZV: Excursie plantencursus: 'Composieten en Schermbloemigen'**. Gids: Hans Vermeulen (verantwoordelijke Dominiék Decleyre, tel 09/3603762). Samenkomst om 14u aan het begin van het Mijnwerkerspad, Slijpstraat te Zotegem. Einde om 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, determinatiemateriaal, loep.

■ **NWB: Plantenstudiedag in Arquennes (Waals Brab.)**. Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst om 9u aan de kerk van Arquennes (bij Nivelles). Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok F4-54-31 (of 32), met een oud kanaal, spoor en groeves, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zaterdag 25 en zondag 26 augustus 2007

■ **VWG: Vogelringactiviteit**. Contact nemen met VWG voor plaats en uur.

Zaterdag 1 september 2007

■ **ZV: Excursie plantencursus: 'Composieten en Schermbloemigen'**. Gids: Hans Vermeulen (verantwoordelijke Dominiék Decleyre, tel 09/3603762). Samenkomst om 14u aan de ingang van het Kloosterbos, Kloosterbosstraat te Zotegem Einde om 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, determinatiemateriaal, loep.

Zondag 2 september 2007

■ **VA+VWG: Vogelobservatie aan de moerassen van Harchies (Henegouwen)**. Gids: Willy Aelvoet, tel. 055/31.67.30. Samenkomst om 7u30 aan de kerk van Leupegem.. Terug in Leupegem om 13u. Waarschijnlijk is de Visarend, zoals gewoonlijk op post. Ook andere roofvogels als Buizerd, Wespandief en Bruine kiekendief zijn te verwachten, naast verschillende soorten eenden en andere watervogels. Meebrengen: laarzen, verrekijker (eventueel telescoop), vogel- en insectengidsen.

■ **SL: Familiale natuurwandeling naar het natuurgebied 'Schave' te Zeveren**. Gids: De Kimpe André, tel. 09/383.71.99. Samenkomst om 14u aan de kerk te Zeveren. Zoals beloofd in 2006 wordt nu zeker 'Het Schave' bezocht. Dit onderdeel van de vallei is ruiger dan de Blekerij, maar door de begrazing structureel sterker gedifferentieerd. Indien het weer even goed is als in 2006

maken we er opnieuw een lichte, gezellige wandeling van met aandacht voor plantjes en beestjes, de beheersvorm, enz. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker, veldgidsen.

■ **IWG: Dagtocht naar Han-sur-Lesse**. Gids en info: Raf Sienaert, tel. 053/83.42.60. Samenkomst om 8u30 aan de Carrefour te Ronse. De streek van Han-sur-Lesse, met zijn afwisselend landschap van bossen en weiland, is ideaal om in de nazomer de ongewervelden te observeren. Meebrengen: loep, determinatietabellen, insectengids, doorschijnende potjes, paraplu, sleepnet en stok om op de takken te slaan. Stevig schoeisel is aangeraden. Einde omstreeks 18u.

Dinsdag 4 september 2007

■ **SV: Paddestoelencursus voor gevorderden**. Verantwoordelijke begeleider: Jacques Vanheuveerswyn, tel. 09/324.09.42. Deze cursus bestaat uit twee theorielessen (4 en 11 september) en zes praktijklessen (22 en 29 sept., 13, 20 en 27 okt. en 10 nov., telkens van 14-17u). Lesgever is Hans Vermeulen of andere medewerker NME (NP Educatie). Inschrijven kan door overschrijving van € 15 voor leden en € 20 voor niet-leden op reknr. 891-2540092-60 van Natuurpunt Scheldevallei, Burg. P. Ceuterickstraat 18, 9890 Asper. Slechts 24 deelnemers toegestaan! De theorielessen gaan door in Zaal Amigo, Heurnestraat te Oudenaarde (nabij de kerk van Heurne). Begin om 19u30 stipt. De plaatsen van de praktijklessen worden aan de ingeschrevenen meegedeeld.

Donderdag 6 september 2007

■ **IWG: Kennismaking met het 'Paddenbroek' te Kluisbergen o.l.v. Norbert Desmet**. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37 Samenkomst om 19u30 op de Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse vanwaar we vertrekken naar Paddenbroek. Als voorbereiding op het inventarisatieproject in 2008 bezoeken we dit mooie moerasig natuurgebied met Norbert Desmet. Einde omstreeks 22u30.

Weekend vrijdag 7 tot zondag 9 september

■ **KBE: Viering 15 jaar Werkgroep bos 'Ename met tentenkamp in het bos**. Info: Luc Putman, tel. 055/30.96.74 en Guido Tack, 055/30.25.89. Vrijdag: vanaf 18u tentenopbouw, barbecue en kampvuur. Zaterdag: werkdag en 's avonds receptie met feestmaaltijd. Zondag: afbraak tenten. Bedoeling is een reünie te brengen voor iedereen die in de voorbije 15 jaar heeft meegeholpen.

Zaterdag 8 september 2007

■ **NWB: Plantenstudiedag te Kieldrecht (Antw. LO)**. Gids: René Maes, tel. 03/252.41.23. Samenkomst om 9u aan de kerk van Kieldrecht. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok B4-53-13, met een natuurontwikkelingsproject in de polders, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

■ **ZV: Pluk autochtone zaad**. Verantwoordelijke: Joris Otte, tel. 09/360.44.82. Samenkomst om 14u aan de kruising van het mijnwerkerspad en de Kasteellaan te Michelbeke. Deze activiteit is ook geschikt voor kinderen. Einde om 18u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, emmer, lange stok.

Zondag 9 september 2007

■ **KRB. Ezelstochtje in en om het Bos te Rijst**. Gids: Filip

Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 14u aan 'Giteane' (A. Odevaertstraat 5 te Schorisse). De ezeltjes van de Giteane zijn het ecologisch vervoermiddel bij uitstек waar kleine en grote kinderen dol op zijn. Ideaal dus om op deze manier de mooie streek van het Bos Ter Rijst en Den Doorn te verkennen. Einde omstreeks 17 u.

Woensdag 12 september 2007

■ **VWG: Vergadering van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne**, o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Aanvang om 20u. Einde om 22u30. In een goed uur trachten we de agendapunten te bespreken, waarna in een lossere sfeer een thema, voorstelling of kwis rond vogels aan bod komt. Het thema van de afsluitende kwis of diashow kan een week voor datum gevonden worden bij 'activiteiten' op onze VWG-website: <http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/>.

Zaterdag 15 september 2007

■ **PWG+SL: Flora van het ruilverkavelingsgebied in Gottem, deel 2**. Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Gottem. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², hok D2-46-13, met de Mandelbeek, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatiekenmerken van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

■ **ZV + JNM Zottegem: Beheerswerken in natuurgebied Parkbos-Uilenbroek**. Verantwoordelijke: Herman Haustraete, tel. 09/3 60.72.11. Samenkomst om 9u aan de pic-nictafel aan de Waesberg te Lierde. Afvoer van maaisel in de bronzones van deelgebied Uilenbroek. Einde om 16u30. Meebrengen: laarzen + picknick. Drank wordt voorzien door Natuurpunt zwalm.vallei.

Zondag 16 september 2007

■ **ODU: Gezinswandeling in de Schamperij (Maarkebeekvallei)**. Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 14 u aan de kerk van Schorisse voor een kennismakingswandeling in het bebost deelgebied Schamperij. De Maarkebeekvallei strekt zich uit over de gemeenten Oudenaarde, Maarkedal en Horebeke en is grotendeels gelegen op de noordelijke (steile) flank van de Maarkebeek. Het doet denken aan de landschappen van Valerius de Saedeleer. Einde om 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

Donderdag 20 september 2007

■ **ZV: Zomeravondwandeling Vossenhol**. Gids: Dominiek Declere tel. 09/360.37.62. Samenkomst om 19u aan de ingang van het Kloosterbos, Kloosterbosstraat te Zottegem. Aandacht voor nazomerbloei en dagvlinders. Einde om 22u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, vlindernetje, verrekijker.

Zaterdag 22 september 2007

■ **NWB: Plantenstudiedag te Landelies (Hainaut)**. Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst om 9u aan het station van Landelies. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok G4-55-44, met de Sambervallei, hellingbos en het dorp, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 23 september 2007

■ **IWG: Lieveheersbeestjes in 't Burreken**. Gids en info:

Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42 of 055/31.64.30 Samenkomst om 14u aan de kerk van Schorisse. De tocht gaat richting natuurreservaat 't Burreken en is tevens een mooie landschapswandeling voor het gehele gezin. We maken deze tocht reeds enkele jaren na elkaar en houden zo de evoluties in het LHB-bestand bij. Meebrengen: loep, determinatietabel, doorschijnende potjes, paraplu, sleepnet en stok om op de takken te slaan. Stevig schoeisel is aangeraden. Einde om 17u.

Donderdag 27 september 2007

■ **IWG: Determinatieavond invertebraten**. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37 Samenkomst om 19u30 op de Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse. Tijdens deze vergadering determineren we hoofdzakelijk ongewervelden van ons lopend inventarisatieproject in het natuurreservaat Boschheide. Zelf meegebrachte invertebraten determineren we natuurlijk ook. Meebrengen: bino en determinatieboeken. Einde omstreeks 22u30.

Vrijdag 28 september 2007

■ **VA+ MOW: Viering 150e geboortejaar Omer Watez**. Samenkomst om 20u in de bibliotheek te Etikhove. Lezing over leven en werk van Omer Watez door Marc Vuylsteke. Aansluitend opening van de tentoonstelling 'Omer Watez - veelzijdig talent' (deze tentoonstelling gaat de volgende maanden naar de bib van Brakel, Wortegem, Kluisbergen e.a.) Na afloop volgt een receptie in de inkomhal van het Administratief Centrum.

Zaterdag 29 september 2007

■ **PWG+SV: Plattelandsgemeente-flora, deel 1**. Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Asper. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², hok D3-51-34, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatiekenmerken van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Vrijdag 5 oktober 2007

■ **VA+ MOW: Viering 150e geboortejaar Omer Watez**. Start om 20u in de Omer Watezschool te Schorisse. Lezing door Marc Vuylsteke over Omer Watez en zijn loflied op Schorisse. Tijdens de pauze is er gelegenheid om het 'Arnold van Schoorisserie' te proeven.

Zaterdag 6 oktober 2007

■ **NWB: Plantenstudiedag in Neeroeteren (Limburg)**. Gids: André Van den Bergh, tel. 052/35.05.18. Samenkomst om 9u aan de kerk van Neeroeteren. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok C7-55-31, met de Zuid-Willemsvaart, dijken en industrieterrein, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

■ **ZV + JNM: Beheerswerken in natuurgebied Vossenhol (Middenloop Zwalm)**. Verantwoordelijke: Jan François, tel. 09/361.03.00. Afspraak om 9u aan het perceel in de Vossenholstraat te Zottegem. Afvoeren van het maaisel van het oudste perceel. Einde rond 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, riek en picknick. Drank wordt voorzien door Natuurpunt zwalm.vallei

■ **VA+ MOW: Viering 150e geboortejaar Omer Watez**. Samenkomst om 19u aan de kerk van Schorisse. Start van de gedichtenwandeling, onder begeleiding van accordeonmuziek. De Heren van Schoorisse zorgen voor

fakkels. Tijdens de wandeling dragen Paul Baekeland en enkele leerlingen van de muziekacademie gedichten van Omer Wattez voor. Halverwege de wandeling, aan de molen, vindt de prijsuitreiking van de wandelzoektocht plaats. Hier is ook mogelijkheid om iets te drinken. Het laatste stuk van de wandeling verloopt weer onder begeleiding van de accordeonisten. Afstand: 4,5 km. Om 21u tot 23u: optreden van Kadril op de hoeve van Boven. Wie deelneemt aan de wandeling kan gratis naar het optreden.

Zondag 7 oktober 2007

■ **SL+VWG: Simultaantrektelling op de Zijldegemkouter te Kruishoutem.** Gids: Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Samenkomst om 7u45, we tellen zeker tot 11u en bij goede omstandigheden ook nog in de namiddag. Wegens de aanwezige maïs kunnen we eventueel enkele 100m verschoven staan, om goed zicht te hebben. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, ev. telescoop, vogelgids.

■ **RO: Van Wittentak tot Wittentak door het bos van Hotond en Scherpenberg.** Gidsen: Philippe Moreaux, Wouter Stockman, Patrick Alexander, Jeannine Tassyns, tel. 055/20.67.69 Vertrek van de begeleidde gezinswandeling: elk half uur tussen 14u en 15u30 aan de kapel van Wittentak te Ronse. Uitzonderlijke openstelling van twee Ronsische reservaten: het Hotondbos en het bos van de Scherpenberg. Einde tussen 16u en 17u30. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel. De wandeling is niet mogelijk met kindervagens.

Donderdag 11 oktober 2007

■ **IWG: Evaluatie- en planningsvergadering van de invertebratenwerkgroep Lampyris.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37 Samenkomst om 19u30 op de Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse. Het vorig werkjaar van Lampyris wordt kritisch geëvalueerd en er worden plannen gemaakt voor het komende werkjaar. Speciale aandacht zal besteed worden aan de inventarisatie van Paddenbroek 2008 en aan de afwerking van het project Boschheide 2007. Ideeën voor thema's, uitstappen of andere activiteiten: meebrengen! Einde rond 22u30.

Zaterdag 13 oktober 2007

■ **PWG+SV: Plattelandsgemeente-flora, deel 2.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de kerk van Semmerzake. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², hok D3-51-21, waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende veldterminatietekens van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zondag 14 oktober 2007

■ **SL: Daguitstap naar het landschapspark te Mariemont en een kerk te Soignies (Henegouwen).** Gids: Paul Geeroms, tel. 09/282.24.08. Samenkomst om 9u aan de kerk van Petegem-Deinze (rotonde op het kruispunt Kortrijksesteenweg met Tweebruggenlaan). Kostendelend rijden. Het park, in Engelse landschapsstijl, bevat een harmonieuze mengeling van grasvelden, vijvers, eeuwenoude bomen en exotische boomsoorten, waartussen monumentale beelden staan, en waar zich de romantische ruïnes van het paleis van Karel van Lotharingen verheffen. Meebrengen: goede wandelschoenen. Er is ter plaatse

een restaurant, maar je kan uiteraard ook je picknick meenemen.

Zaterdag 20 oktober 2007

■ **NWB: Plantenstudiedag in Kortrijk (W-VI).** Gids: Willy Herreman, tel. 056/21.82.72. Samenkomst om 9u op de parking tegenover het Vlasmuseum (in de Sabbelaan) naar de universiteit toe (afrit 2 van de E17, richting Hoog Kortrijk, naar de Hallen en vanaf daar de wegwijzers volgen). Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E2-32-44, met de stadsrand en de omgeving van de Hallen en de KULAK, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2008. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan André Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel. 052/35.05.18, e-mail: andre.vandenbergh@skynet.be. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 21 oktober 2007

■ **SL+VWG: Simultaantrektelling op de Zijldegemkouter te Kruishoutem.** Gids: Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Samenkomst om 8u15, we tellen zeker tot 11u en bij goede omstandigheden ook nog in de namiddag. Wegens de aanwezige maïs kunnen we eventueel enkele 100m verschoven staan, om goed zicht te hebben. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, ev. telescoop, vogelgids.

Donderdag 25 oktober 2007

■ **IWG: Evolutie van de insecten,** Ronny De Clercq. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37 Samenkomst om 19u30 op de Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse. Ontdekkingstocht in de wonderlijke wereld van de ongewervelde dieren. Vanavond stappen we een gans eind terug in de tijd en bekijken de evolutie van de insecten. Einde rond 22u30.

Zaterdag 27 oktober 2007

■ **SV: Powerpointvoorstelling 'In het spoor van de Inca's op trektocht door het land van de condor.'** Jeroen Vanheeuverswyn en Lies De Mol brengen een reisverslag over een trektocht doorheen Zuid-Peru. Afspraak in zaal "Amigo" (vroeger Stedelijk Centrum) in de Heurnestraat te Heurne. Euroang om 20u stipt. Einde omstreeks 22u30. Inkom: 2,5 euro per persoon, 5 euro per gezin.

Zondag 28 oktober 2007

■ **VA+ TW + MOW: Klavertje-vier-wandelingen te Ruien in het kader van de 'Dag van de trage weg'.** Gidsen: Filip Keirse, tel. 055/38.78.83, Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91, Karel De Waele, tel. 09/386.45.60, en Dirk Seigneur. Samenkomst om 14u op de parking van de zwemkom 'Kluisbos'. Om de naam 'klavertje vier' alle eer aan te doen kun je een keuze maken uit vier lusvormige wandelingen te Ruien. Houdt u van wandelen of erop uit trekken? Bent u een buitenmens met een hart voor de natuur? Gebruikt u wel eens een doorsteekje bij u in de buurt? Als u meehelpt, is het mogelijk onze trage wegen te redden. Daarvoor is een flink stuk sensibilisatie van burgers én besturen nodig. Maar minstens even belangrijk is actie op het terrein. Op de Dag van de trage weg zorgen we voor beide. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

LE ROY RINASSUR BVBA

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be

verzekeringmakelaar nr. 13839

**ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN
VERZEKERINGEN**

uw kwaliteitsfoto's in 1 uur

Koen Snauwaert

SPECTOR

NIKON OLYMPUS

Stationsstraat 63 - 8790 Waregem

Tel: 056/60.52.16

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

optiek
Van **mmeslaeghe**

de specialzaak voor
verrekijkers, telescopen
sterrenkijkers

Nederstraat 20
9700 Oudenaarde
055/31.18.01

grote keuze, alle merken

speciale condities voor
Natuurpunt-leden

BOEKHANDEL

Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde

Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

P.V.S.
electronic
developments
b.v.b.a.

ELEKTRONICA
ontwerp - productie - repair

Voor alle inlichtingen: **055/49.60.12** of
info@pvsed.com

Neerstraat 28, 9636 Nederzwalm. BE 866.983.228

Office Partners

méer dan complete kantoorinrichting

**gratis catalogoog
& info folder**
professioneel advies op maat

<http://www.officepartners.be>
e-mail: officepartners@skynet.be

Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

TUINAANLEG
specialiteit
opritten en terrassen

tuinarchitect

VAN COLENBERGHE ERIC

Pontstraat 72 - 9870 Zulte
Tel. / Fax: 056/60.40.21

POLET ACCOUNTANCY BVBA
Boekhouding - Fiscaliteit - BTW

Eenmanszaken - Vennootschappen

Pascal Polet

Meiweg 30, 9870 Zulte

Tel: 056/61.53.27

Fax: 056/61.79.01

Gsm: 0476/44.90.91

Email: polet.accountancy@skynet.be

Boomkwekerij
DE BOCK LV

Wij zijn specialisten in:

*Sierheesters, Rozen, Bamboes,
Vaste planten, Coniferen, Sierbomen,
Haagplanten, Fruitbomen.*

Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax: 055/31.35.83

Solid partners
flexible solutions

**FORTIS
BANK**

Naamloze vennootschap
Warandeborg 3
B 1000 Brussel

B.T.W. BE 403.199.702
H.R. Brussel nr. 76034

Dag van het Lieveheersbeestje te Oudenaarde en Schorisse.

Ronny De Clercq / IWG Lampyrus

Nog nooit zoveel lieveheersbeestjes, nog nooit zo weinig soorten!

Omdat de dag van het lieveheersbeestje dit jaar samenviel met de natuurstudiewerkgroependag van de regio Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*, ging de officiële LHBjesticht nu in Oudenaarde door i.p.v. zoals traditioneel te Schorisse. Voor de goede opvolging (en omdat we het niet kunnen laten), ging er een week vroeger toch ook een tocht te Schorisse door.

Op beide plaatsen werden gelijkaardige bevindingen gedaan.

Het feit dat de datum van de officiële LHBjesdag nu drie weken later viel dan vorig jaar samen met het feit dat, door het warme voorjaar, de natuur ongeveer een maand voor was op schema, zal er wel toe bijgedragen hebben dat we niet meer in het ideale seizoen waren voor lieveheersbeestjes. De overwinteraars bleken al verdwenen en er waren volop larven en zelfs al nieuwe generaties.

Op 27 mei '07 vertrokken we dus om 14 uur met 17 deelnemers aan de trappen van het Liedtskasteel in het gelijknamige stadspark te Oudenaarde. Het weer was erg wisselvallig, ongeveer 17 °C, met weinig wind. Een uur lang wandelden we door het Liedtspark. We vonden honderden larven van **Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje** (*har axy*) en enkele kevertjes van dezelfde soort. De 5 andere soorten uit 2006 lijken allemaal verdwenen.

Langs de Schelde en de vistrap aan het sas te Oudenaarde was er toch nog wat variatie: Zevenstippig lhb (*coc sep*), Veertienstippig lhb (*pro qua*), Tweestippig lhb (*ada bip*) en Zestienpunt lhb (*tyt sed*), evenals het Kapoentje, (*rhy chrysoloides*). In het geheel telden we niet minder dan **615 lieveheersbeestjes en hun larven!**

En op 20 mei te Schorisse vonden we in totaal 294 Veelkleurig Aziatische lieveheersbeestjes (*har axy*), 49 kevertjes, 245 larven en poppen. Met 260 vondsten in totaal, kunnen we stellen dat het Zevenstippig

lieveheersbeestje (*coc sep*) het ook nog nooit zo goed gesteld heeft als dit jaar! We vonden 158 kevertjes en 102 larven en poppen.

In de wat meer beboste stukken deed Veertienstippig lieveheersbeestje (*pro qua*) het ook nog goed, met in totaal 59 vondsten, 17 kevers en 42 larven.

We vonden 10 Roomvlek lieveheersbeestjes (*cal qua*), 4 Meeldauwlieveheersbeestjes (*hal sed*) en op de stammen van Gewone es 3 Viervlek lieveheersbeestjes (*exo qua*). Ook het Tienstippig lieveheersbeestje (*ada dec*) was vertegenwoordigd, een Tweestippig lieveheersbeestje (*ada bip*) en ook een Tienvlek lieveheersbeestje (*cal dec*) vonden we op zicht.

Maar wat de dag toch weer mooi maakte, was alweer de vondst van een nieuwe soort voor dit gebiedje, namelijk 1 Vloevlek lieveheersbeestje (*oen con*) op wilg. Deze vondst brengt het totaal aantal soorten dat in de laatste jaren hier gevonden werd op 20!

Verdeeld over 10 soorten, vonden we **636 lieveheersbeestjes**, 247 als kever en 389 als larve

Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje foto: G. De Ghesquière

of pop; een nooit geteld aantal!

Zowel *ada dec*, *har axy* als *pro qua* werden paren aangetroffen.

Zowel in Schorisse als in Oudenaarde bereikt het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje nooit geziene aantallen. Op sommige plaatsen, zoals het Liedtspark te Oudenaarde en de tuin met dennen te Schorisse, lijkt alles erop te wijzen dat de inheemse soorten worden weggeconcurrerd, om te zwijgen over ons vermoeden dat ze gewoon zijn opgevreten! Wordt wat we vreesden de waarheid? Regelmatige inventarisatiewandelingen zullen moeten uitwijzen wat de toekomst voor onze inheemse lieveheersbeestjes in petto heeft.

Dagboek van een groenling

Een inspirerende vlieg

Hugo Verschelden / IWG Lampyris.

Een jaar geleden is het nu dat ik 'de beestjes' ontdekte. Nu zie ik ze overal, tot in de kleinste hoekjes. In de spleetjes van oude bomen, onder het bladerdek, langs de rand van een bloempot, op zolder, in de kelder, in mijn slaapkamer, zelfs in mijn dromen. Je kan geen plekje bedenken of ze zitten me daar stilletjes aan te staren. Met hun piepkleine oogjes of tentakels en andere onderdelen volgen ze argwanend mijn 'mouvements'. Ook zij zijn nieuwsgierig maar duiken toch veilig weg als ik te dichtbij kom. Want zij weten instinctief dat het een wereld is van eten en gegeten worden. Een hard leven is het. Overal dreigt hun het gevaar. Overal zitten vijandige beestjes klaar om hun schaal te doorprikken en hun lijfjes leeg te zuigen. Ze voelen nu ook nog mijn adem als ik ze benader.

Begrijp me niet verkeerd als je het bovenstaande leest. Ik ben geen drinkebroer, heb geen delirium of enige andere waan. Neen, ik zoek de invertebraten nu uit passie. Neem ze met mijn fotoestel, mijn verrekijker en mijn notaboek. Ik fotografeer en noteer. Ik verzamel ze in mijn computer. Een beestjesachtige obsessie is deze hobby geworden. Maar dat is, besef ik nu, nog maar de eerste fase. Een periode van verzamelen om te verzamelen. Zoals ik als een tiener zonder veel nadenken chromo's, auto's of filmsterren als trofeeën in een cahiertje zat te plakken en trots aan ieder toonde. Neen, daar kan het niet bij blijven. Ik wil meer over ze weten.

Nu, uitgerekend terwijl ik dit neerschrijf, zit er toch wel een vlieg vóór me in haar pootjes te wrijven. Een handeling die me wel al eerder bij andere vliegen is opgevallen. Wellicht zal jij, als aandachtige lezer, dat ook wel eens hebben waargenomen. Maar hebben we ons ooit afgevraagd waarom de vliegen dat eigenlijk doen? Ik niet. Zou ze het vuil van haar pootjes vegen, heeft ze het koud, geniet ze nog even na van een lekkere hap of verheugt ze zich misschien op wat er komen gaat en zit ze klaar om me 'vliegensvlug' te komen steken? Ik weet wel dat het antwoord op deze kwestie niet echt belangrijk is. Daar gaat het hier eigenlijk ook niet om, maar ik besef nu ten volle dat het ook tijd wordt om naar de waaroms en hoe's op zoek te gaan. Me niet enkel

bevragen wat voor merkwaardig dier er voor de lens zit. Niet enkel bekijken en verzamelen maar nagaan waarom de beestjes zich zo en zo gedragen. Me verdiepen in hun handelingen en hun bezigheden.

Nu kan een mens alles van vooraf aan opnieuw gaan onderzoeken en uitvissen. Het warm water uitvinden dus. Doch dat heb ik altijd al tijdverlies gevonden. Je moet geen tijd stoppen in wat al ergens geweten is en zonder enige voorkennis uren naar een vlieg zitten gapen. Neen, laat ik eerst de bestaande lectuur, internet en de specialisten (ook bij Natuurpunt!) raadplegen, dan leer ik kijken naar wat ik moet bekijken en kan altijd nog zelf een mening vormen en misschien met wat geluk ook nog wel iets nieuws ontdekken. Al is het me daar nu niet echt om te doen. "Maar je weet maar nooit!" zei Polycarpus,

Grote en Kleine weerschijnvlinder

foto: Rik Desmet

veel ongewervelden zijn immers nog niet in detail bestudeerd. Ik trek dus mijn vleugels aan en vlieg snel naar de bib. De bron van veel kennis en wijsheid ligt daar gewoon als nectar voor het grijpen in de rekken. Het begin van een nieuwe zoektocht in die wondere wereld van de invertebraten.

Vele vragen borrelen reeds in mijn hoofd. Ik noteer er alvast een paar in mijn 'notebook'.

- Waarom vliegt een vlinder zoveel terwijl er toch een heel park geschikte bloemen onder zijn vleugels ligt? Wat een verspilling aan energie!
- Waarom paren vlinders tegenliggend en maken libellen het met hun paringswiel nog moeilijker? Zitten hun vleugels misschien in de weg?
- Heeft een rups al vliegsperen, die ze later als vlinder nodig heeft? Zit de kennis van het vliegen al in een rups?
- Waarom vallen spinnen niet van de draad die ze spinnen? Het spinsel in hun spinselklieren is toch vloeibaar!

• Waarom wrijft die vlieg daar vóór me in haar pootjes?

Ik weet het, het zijn wat grappende vragen. Maar als ik de antwoorden krijg, dan kan ik ze misschien wel in een volgend artikeltje kwijt. Trouwens, alle 'beginners' kunnen op deze beginnersrubriek reageren! Je mag immers als nieuwkomer nog fouten maken en van die domme vragen stellen. Alvast met dank.
verscheldenhuigo@hotmail.com.

In de voetsporen van Omer Wattez

■ Johan Cosijn

Deze herfst wordt in Maarkedal de viering '150 jaar Omer Wattez' georganiseerd. Onze heimatsschrijver en pionier van het toerisme in onze Vlaamse Ardennen werd immers 150 jaar geleden te Schorisse geboren. De heemkundige kring Businarias en de Openbare bibliotheek Omer Wattez slaan de handen in mekaar en organiseren, in samenwerking met basisschool Omer Wattez, 'Wij, Heeren van Schoorisse', Cultuurraad Maarkedal, Davidsfonds Maarkedal, MOW-Maarkedal, Natuurpunt Vlaamse Ardennen en met de medewerking het Gemeentebestuur van Maarkedal en het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, een aantal activiteiten in Maarkedal tijdens de weekends van 28-30 september en 5-7 oktober.

Dat Omer Wattez veel meer is dan een heimatsschrijver en pionier van onze Vlaamse Ardennen zal dan ook duidelijk blijken. Als overtuigde Vlaming o.a. is hij zo goed als niet bekend. Om zijn standpunt over de Vlaamse Beweging bij het begin van de twintigste eeuw ook bij Franstaligen duidelijk kenbaar te maken, publiceerde hij het pamflet 'L'ame belge et le peuple flamand', onder het pseudoniem Louis Germain. Het verscheen bij J. Kamerling te Antwerpen in 1905. Jozef Bourdeaudhui, ondervoorzitter van Businarias, vertaalde dit pamflet in het Nederlands. Businarias wil

dit document bij een breder publiek kenbaar maken. Het zal reeds verkrijgbaar zijn na de 11 juliviering en kan daarna ook nog aangevraagd worden. Beide documenten zullen ook op de tentoonstelling te zien zijn.

Tijdens de wandelspeurtocht van 9,5 km naar 'Omer Wattez in Schorisse' kom je meer te weten over de pionier van de Vlaamse Ardennen, natuurbeleving langs het wandelpad en de geologie van de Vlaamse Ardennen. Gewapend met een wegwijzer, een kaartje en het deelnameformulier kom je langs de Kasteelmolen, wandel je door het Bos Ter Rijst en heb je zicht op de wijde landschappen van de Vlaamse Ardennen. Mis deze kans niet en haal je deelnameformulier vanaf 1 augustus af in de Openbare Bibliotheek van Maarkedal, Nederholbeekstraat 1 in Maarkedal of bij dagbladhandel Marijke, Zottegemstraat 6 in Schorisse.

Hieronder het **programma** van de viering '150 jaar Omer Wattez':

• **1 augustus - 25 september:**
wandelspeurtocht 'Omer Wattez in Schorisse'.

• **24 september-27 september:**
 leerwandeling en powerpoint-presentatie Omer Wattez, voor de leerlingen van de basisscholen van Maarkedal.

• **vrijdag 28 september**
 20 uur: in de openbare bibliotheek - lezing: Omer Wattez, zijn leven en zijn werk.

21 uur: opening van de tentoonstelling: Omer Wattez - veelzijdig talent (deze tentoonstelling gaat de volgende maanden naar de bib van Brakel, Wortegem, Kluisbergen e.a.). Aansluitend: receptie.

• **vrijdag 5 oktober**

20 uur: voordracht in de basisschool Omer Wattez (Schorisse): Omer Wattez en zijn loflied op Schorisse.

• **zaterdag 6 oktober**

19 uur: gedichtenwandeling: 4,5 km - start aan de kerk in Schorisse.

21 uur: optreden Kadriil (in de grote landbouwschuur van Herman Van Boven) te Schorisse.

Omer Wattez; foto: Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, Antwerpen

Onze Maarkebeek

Johan Cosijn / Rita Van de Voorde

Onze Maarkebeek en talrijke zijbeken meanderen er lustig op los. Ze hebben een heel grondgebied in het hart van de Vlaamse Ardennen uitgeschuurd en in die kom ligt Maarkedal. Waar je ook wandelt, een bron of een beek kom je zeker tegen en hellingen eveneens. De talrijke beken die zich hebben ontwikkeld stromen vooral van zuidwest naar noordoost of van noord naar zuid. Er zijn meer westelijke zijbeken dan oostelijke omwille van de algemene oriëntatie van de grondlagen en de opeenvolging van zand- en kleilagen.

Er is veel grondwater in de streek en dat komt op verschillende hoogtes aan de oppervlakte. Het water van de bronnen en de beken is altijd van vitaal belang geweest voor het gebied. Nu leidingwater en flessenwater een grotere rol spelen in het leven van de bewoners zou je bijna vergeten hoe mensen, dieren en planten lange tijd afhankelijk geweest zijn van het natuurlijk water. Hier komen nog brouwerijen en waterfabriekjes voor. Ook nu nog zijn er mensen die hun drinkwater uit een bron betrekken.

Maarkebeek

foto: Marc Vuylsteke

Verleden, heden en toekomst van de Maarkebeek

De BBL heeft het project 'mijn/onze waterweg' opgestart om mensen weer attent te maken op hun band met de plaatselijke beek. In Maarkedal zijn de heemkundige kring Businarias, het Milieufront Omer Wattez en de Werkgroep Maarkebeekvallei - Natuurpunt Vlaamse Ardennen bedrijfzig om het project aan te passen aan de eigen situatie. Zij onderzoeken het verleden, heden en toekomst van de Maarkebeek.

Op 18 maart 2008 zal de Nacht van de Geschiedenis in het teken staan van 'Onze Maarkebeek, onze waterweg'. Met woord en beeld zullen de onderzoekers van dienst uitleggen welke band de mensen vroeger hadden met de Maarkebeek en de zijbeken, wat de knelpunten zijn en op welke manier wij er in de toekomst kunnen mee omgaan. Later zal er een boek uitgegeven worden waarin de Maarkebeek de hoofdfiguur zal zijn. Er valt immers veel te zeggen over onze Maarkebeek.

Verhalen en foto's

Misschien heb jij ook iets te vertellen over de Maarkebeek. Misschien heb je als kind nog aan de oevers gespeeld of in het frisse water gesparteld. Of visjes gevangen of je klompen in het water zien wegdrijven. Misschien heb je al hinder ondervonden van onze waterweg of een zijbeek. Wil je jouw ervaring delen met de inwoners van Maarkedal? **Stuur ons je verhaal, een anekdote, een herinnering of een mooie foto van je lievelingsplekje aan de Maarkebeek.**

Vermeld als referentie "Onze Maarkebeek" en zet er je naam, adres, telefoonnummer en eventueel e-mailadres bij. Zet op de achterkant van je foto ook je naam en adres, zodat wij hem kunnen terugbezorgen. Mail naar info@mow-maarkedal.be of stuur naar MOW-Maarkedal p/a Pontstraat 10, 9681 Maarkedal. Je krijgt je foto's zo snel mogelijk terug.

Wij zijn benieuwd wat jouw ervaring met de Maarkebeek is. Alvast bedankt voor je bereidwillige medewerking.

Stemgedrag EP-leden over Malta-resolutie

In de vorige Meander kon je het stemgedrag van de Vlaamse Europarlementsleden vinden bij de voorlegging van de resolutie over de voorjaarsjacht op en vangst van trekvogels op het eiland Malta. Naast de VLD leden stemde ook Anne Van Lancker (sp.a) tegen de resolutie.

Er wordt ons nu gemeld dat Anne Van Lancker tegenstemde omdat ze de resolutie een te zwak signaal vond tegen de jacht op trekvogels en haar stemgedrag mag niet uitgelegd worden als zou ze voor de jacht in Malta of elders zijn.

Toch blijven we met de vraag zitten waarom het dan nodig was het kamp van de tegenstanders te versterken in plaats van zich te onthouden. Bij een onthouding kon ze toch ook perfect haar stemgedrag motiveren?

Vreemde vlinders in de Vlaamse Ardennen

Ronny De Clercq / IWG Lampyris

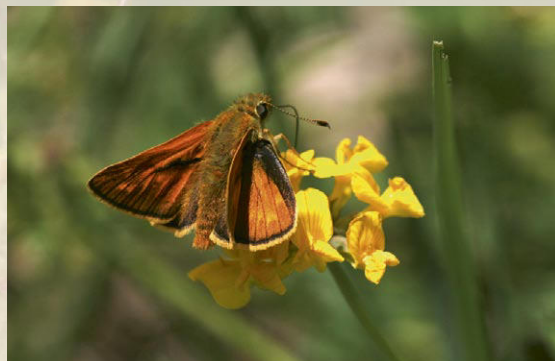
Ligt het aan het warme weer en/of kijken we beter rond? Feit is dat er dit jaar reeds verscheidene opmerkelijke vlinderwaarnemingen werden gedaan! De meest hoopgevende waarnemingen zijn die van het **Boswitje** (*Lepida sinapis*); een klein witje dat typisch is voor open bossen en bosranden. Geen 'kool'-witje, want de rupsen van dit frêle vlindertje leven op wikke, lathyrus, rolklaver en andere vlinderbloemigen.

Het Boswitje is niet helemaal nieuw in de Vlaamse Ardennen, het wordt al decennialang sporadisch

Boswitje

foto: Jacques Vanheeuverswyn

Groot dikkopje

foto: Jacques Vanheeuverswyn

waargenomen, maar de laatste jaren werden de waarnemingen regelmatig. Vorig jaar nog werd het Boswitje door Jacques Van Heeuverswyn gezien in zijn tuin te Asper en in Bos t'Ename werden de jongste jaren al diverse vlindertjes gezien in de vlucht.

Op 23 april werd er in Bos t' Ename dan eindelijk met 100 % zekerheid een rustend Boswitje waargenomen (Gevaert, Delva) op de plaats waar die vlindertjes de voorbije jaren ook vlogen. Dit berichtje maakte de schrijver dezes zekerder van de waarneming van het Boswitje dat omstreeks diezelfde periode in zijn tuin vloog te Schorisse, vlak bij 't Burreken. Op de Vlaamse Ardennendag werd een Boswitje gezien in het Bos Ter Rijst te Schorisse (Wandels) en in het Eekhoutbos te Maarke (Cosijn).

Allemaal goed uitkijken dus deze zomer! Het lijkt er op dat dit vlindertje onze streek geschikt vindt om er te blijven!

Nog een vlinder die sporadisch werd waargenomen

in onze streek is de **Grote vos** (*Nymphalis polychloros*); dit jaar vloog er op 1 mei een nogal afgevlagen exemplaar in 't Burreken (De Clercq), waar dit beestje zich tegoed deed aan een cocktail van verse koeienvla met een vleugje slijkwater, een ware mineraalrijke delicatesse in vlinderogen! Hopelijk was het een vruchtbaar vrouwtje dat veel eitjes heeft afgezet op een Boswilg, populier of een vergeten fruitboom, zodat we binnenkort de tweede generatie van deze vlinder kunnen waarnemen.

De eerste week van mei werd een, bij mijn weten voor onze streek eerste waarneming van **Koningspage** (*Iphiclides podalirius*) gedaan te Ename, in een serre in de Wolfenstraat (De Vos). In Vlaanderen werd deze soort een zeldzame keer als dwaalgast gezien. De rupsen van de Koningspage leven van de jonge blaadjes op verminkte Sleedoorn. Sleedoornstruweel dat wordt aangevreten door vee is dus ideaal als

voedselplant en daarvan staan er rondom Bos t'Ename toch heel wat! Hopelijk wordt het wat...

We kijken uit naar de waarnemingen van **Rouwmantel** (*Nymphalis antiopa*) en **Keizermantel** (*Argynnis paphia*), twee soorten die vorig jaar en eerder ook werden gezien. Ook dit zijn twee vlinders van bosranden. De uitbreiding van wastines (extensief begraaide, verboste weilanden) in onze streek zal zeker bijdragen tot het zich vestigen van de soort.

Op 3 juni zag ik in 't Burreken het eerste **Groot dikkopje** (*Ochlodes venata*) van dit jaar. In 2006 werd dit toch niet zo zeldzame vlindertje van graslanden enkel in mijn tuin te Schorisse gezien, maar mijn vermoeden is dat dit beestje meestal over het hoofd wordt gezien! Waarnemingen van Koninginnepage (*Papilio machaon*) worden vlot doorgegeven, maar kleine bruine vlindertjes...

Op 4 en 5 augustus kijkt heel Vlaanderen naar

vlinders tijdens de landelijke tuinvlindertelling. Hopelijk doen de Natuurpunters massaal mee aan deze teldagen!

Zie ook: www.natuurpunt.be/vlindermee.

Vlinders van de nacht

Hugo Verschelden / IWG Lampyris

Qua kleur en vleugeltekening zijn nachtvlinders minstens zo schitterend en aantrekkelijk als dagvlinders. In grootte, vleugelvorm en bouw van het lijf, variëren nachtvlinders zelfs veel meer dan dagvlinders. Bovendien zijn er veel meer soorten om te bestuderen. Waarom zijn onze 'motten', de vlinders van de nacht, dan zo weinig gekend?

Lampyris, de invertebratenwerkgroep van Natuurpunt Vlaamse-Ardennen *plus*, organiseerde dan ook een nachtvlinderkursus om deze boeiende nachtdieren voor te stellen en deze vaak miskende soorten wat dichterbij ieder van ons te brengen. Zo een uitnodiging konden we niet laten liggen.

Met twee goed geïllustreerde theorielessen opende Marc Zwervaegher voor ons de nachtelijke hemel. Alle soorten 'motten' verschenen voor de lamp op het scherm en werden uitvoerig voorgesteld. Zowel de specifieke kenmerken voor determinatie, waardplanten, de vliegtijden en hun verspreiding kwamen ter sprake. Ook refereerde de spreker naar de recent uitgegeven veldgids voor 'Nachtvinders' waar de vlinders in rusthouding en op ware grootte worden weergegeven, wat de determinatie toch wel ten goede komt. Wat meegebrachte levende exemplaren werden tenslotte als proef op de som onder de lamp genomen. Nieuwkomers konden onderwijl ook de lichtval waarmee de beestjes gelokt en gevangen werden, bestuderen. Twee vruchtbare avonden dus en geladen met een dikke cursusmap keerden we onder de nachtelijke hemel huiswaarts. Klaar voor de praktijk in het veld.

Als indianen rond hun kampvuur draaiden we rond de tent. Een driepoot omwikkeld met wit laken waaronder een lamp brandde. Bovenop deze constructie prijkte nog een tweede lamp onder een regenscherm. Het geheel had dus ook een onaards ruimtetuig kunnen zijn dat daar midden de struiken in de Vlaamse Ardennen was geland. De nacht zelf was zwoel, stil en donker. Ontelbare 'beestjes' dansten in wilde extase

in het helwitte licht van de kwikdamlampen. Motten, muggen en andere gevleugelden landden en renden over het witte doek. Ook op onze kleren, handen en gezicht streken de diertjes van de nacht neer. Een komen en gaan. Hun vleugeltjes flapperden tot ze moe werden en stilletjes op het laken bleven zitten. Klaar om door een van ons in een determinatiepotje te worden opgenomen.

Naast de lichttent waren er in verschillende biotopen meerdere lichtvallen opgesteld en samen met Wim Veraghtert liepen we langs de bakken. De vangst was die eerste nacht aanzienlijk. We stonden versteld van de kennis van Wim, die in een oogwenk de verschillende vlinders op naam wist te brengen. Sommigen probeerden nog de namen in hun hoofd te prenten maar het werd ook voor hun hersenen te veel. We konden de kenner haast niet volgen met noteren. De lijst groeide met de nachtelijke minuut.

Onder de lamp

foto's: Hugo Verschelden

Het weer was dan ook ideaal voor een goede vangst, zei Wim, die ondertussen alweer een exemplaar ter hand nam.

Het voorspelde onweer bleef gelukkig uit wat de moedigen, die de nacht in een tentje doorbrachten, geruststelde. Hun nacht werd echter kort, want na een paar uurtjes slaap stonden ze bij het eerste daglicht alweer bij de bakken om ze te ledigen, te determineren en de vlinders hun vrijheid terug te geven. De lijst werd met nummer 99 afgesloten. Net geen honderd vlindersoorten. En al werd het zeldzame 'Wit weeskind' niet gezien, de eerste nacht werd alvast een groot succes.

En er stonden er nog drie op het programma!

Wie de volledige lijst wil bekijken surft maar even naar onze nieuwe website www.lampyris.be en kijkt onder onze 'activiteiten' naar 'cursussen'.

Vogelwaarnemingen: overzicht maart - mei 2007

■ Nico Geiregat

Het warme voorjaar zorgde niet echt voor opvallend vroegere doortrekkers. Al bij al een normaal voorjaar, doorspekt met enkele spetters waarvan enkel een Griel de twitchers met een iets langer verblijf verblijdde. Zeer opvallend op nationaal vlak was de doortrek van Witvleugelsterns. De soort werd in onze regio niet met zekerheid opgemerkt al was er een waarneming van drie ongedetermineerde 'moerassterns' in de piekperiode (TLI).

Hier volgt een overzicht van waarnemingen, in de eerste plaats gebaseerd op onze website en ons forum. Wij trachten dit overzicht steeds zo goed mogelijk te verzorgen, maar er kan altijd een waarneming door de mazen van het net glippen. De waarnemingen die werden ingegeven via onze website (<http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be>) zijn evenwel voor eeuwig en altijd bewaard! Meer en meer waarnemers kennen de weg: voor de periode 1/3 – 31/5 waren meer dan 1300 waarnemingen ingegeven!

Futen tot eenden

Geoorde fuut: 22/4/2007: Nazareth, Callemoeie: 3 ex. in zomerkleed (DDG). **Grote zilverreiger:** 11/3 en 21/5/2007: resp. 1 ex. te Zingem, Damstraat, tussen de Nijl- en Canadese ganzen (TGH, ADE) en 1 ex. over naar N. te Zevergem Cuba (FGH). **Purperreiger:** 29/4/2007: 2 ex. naar NO te Wannegem-Lede, Leeghoek (GCO). **Ooievaar:** 9 waarnemingen van deze soort met een maximum van 5 ex. op 5/3/2007 (diverse waarnemers). **Zomertaling:** 14 waarnemingen, met een maximum van 4 ex. op 9/4/2007 te Meilegem, Kaaihoeve (DVB). **Topper:** 3 waarnemingen van telkens 1 ex. met als laatste een vr. op 18/3/2007 Nazareth, Callemoeie (DDG).

Roofvogels

Zwarte wouw: 13/4, 1/5 en 13/5/2007: resp. 2, 1 en 1 ex. te Ronse (DVE) Nokere, Lindeknok (LKI) en Mater, Jagerijkouter (LVDL). **Rode wouw:** 31/3/2007 en 13/4/2007: 1 ex. naar N te Sint-Blasius-Boekel, Perlinkbeekvallei (LNE) en 1 ex. laag omhoog cirkelend dan overvliegend naar Z, en dan ZO, zwerwend (DVE). **Grauwe kiekendief:** 4/5/2007:

1 v. naar NO: Bevere, Haagstraat (GCO). **Havik:** 16/5/2007: 2 ex. te Ooike, Ooikestraat, jagend op Houtduiven in tuin en omliggende akkers en weiden (LKI). **Ruigpootbuiszard:** 22/4/2007: Olsene, Pereboomplassen: 1 2e kj schroevend naar NO (DPA). **Visarend:** 14/4, 15/4, 22/4 en 3/5/2007 telkens 1 ex., resp. in Volkegem, Nederename, Mater en Bevere (NGE, JVDP, RDH, NGE). **Roodpootvalk:** 1/5/2007: 2 ex. naar ZW te Nokere, Lindeknok, jagend (?) op een Gierzwaluw (LKI).

Hoenders tot sterns

Griel: 13/5/2007: Wannegem-lede, Zijldegemkouter: 1 ex. pleisterend (DDG e.a.). **Groenpootruiter:** een maximum van 6 ex. op 29/4/2007 te Meilegem, Kaameersen (BHE). **Bokje:** 31/3/2007: 1 ex. te Berchem, Paddenbroek (TLI). **Visdief:** 14/4/2007: Nederename: Nederenaamse visvijvers: 1 ex. overvliegend, jagend in de plas (AVB). **Dwergstern:** 21/5/2007: Nazareth, Callemoeie: 1 ex. pleisterend (DDG). **Zwarte stern:** minstens 5 waarnemingen met een max. van 9 ex. op 29/4 te Nazareth, Callemoeie (DDG).

Duiven tot kruisbekken

Oehoe: de vogel van Ronse werd het laatst gerapporteerd op 13/4/2007 (WAE). In het Brakelbos werd een ex. gezien omstreeks 6/4/2007 (NVE). **Bijeneter:** 22/5/2007: 1 ex. pleisterend te Ename aan de putten van Vandemoortele (Dirk Jonker (NL)). **Draaihals:** 17 en 20/5/2007: resp. Wannegem-lede, Leystraat 1 ex. roepend (GCO) en Mullem, Rooigembeekvallei, 1 ex. roepend ter hoogte van groepje Zwarte elzen in broekbos (GGR, AWA). **Middelste bonte specht:** 4/3, 4/3 en 15/3/2007: telkens 1 ex. te Oprakel, Dorenbosbeek-Levierenbos (GDK, HDM), Horebeke, Burreken (DDG, PVDB) en Kluisbergen, Kluisbos (NDS). **Rouwkwikstaart:** 24/4 en 10/5/2007: telkens 1 ex. te Eke, Integra (JDW) en Zingem, weiden aan de Scheldebrug (DDG, JDW). **Engelse gelekwikstaart:** 22/4/2007: 1 ex. te Zingem, ondergelopen weide aan de Scheldebrug (BHE). **Nachttegaal:** 4 waarnemingen van deze soort tussen 27/4 en 9/5/2007 (TLI, LKI, BHE, JVDP). **Paapje:** 7 waarnemingen van deze soort met een maximum van 3 ex. te Kluisbergen in de nabijheid van Beiaardbos (NDS). **Tapuit:** 15 waarnemingen met een max. van 6 ex. te Kruishoutem, Zijldegemkouter op 27/4/2007 (GCO). **Beflijster:** 14/4/2007: Wannegem-lede, Leystraat: 1v pleisterend (GCO); 22/4/2007: Zulte, Neerhoek: 1 m (DPA); 30/4/2007: Astene, Oude Leie:

1 m (IST); 5/5/2007: Nazareth, Drapstraat: 1 v. in tuin met aanpalende akker (FGH). **Sprinkhaanzanger:** deed het wat minder dan de vorige jaren met slechts 3 tijdelijke zangposten, nl. te Eke, Ruigte; Ename, Schelde en Meilegem, Kaameersen (NVW, LME, PVDB). **Graszanger:** 3/3/2007: 1 ex.: Oudenaarde, Opgespoten terrein (BHE). **Cetti's zanger:** er waren zangposten te Semmerzake (Bolveerput), Meilegem (Kaameersen) Heurne (Dal), Welden (Rijtmeersen) en Ruien (Centrale) (diverse waarnemers). **Bonte vliegenvanger:** 2/5/2007: Nokere, Kordaelbos: 1 m in recent gekapt hakhoutperceel (LKI). **Fluiter:** 13/5/2007: Ronse, Wandelweg: 1 ex. (DVE). **Glanskop:** 15/3/2007: roep en eenmaal zang op 8 plaatsen in Kluisbergen, Kluisbos (NDS).

Opmerking: gewone soorten komen zelden aan bod in dit overzicht. Toch wil ik nogmaals wijzen op het belang om ook deze soorten aan onze website te rapporteren. Ze zijn minstens even belangrijk om op te volgen. Wie zag dit voorjaar bijvoorbeeld Zomertortels? Ze waren dungezaaid... Heeft iemand een idee van de hoeveelheid broedende Huiszwaluwen? Wat met de Ransuilen?... schrijf het allemaal maar op en geef het door: als het deze keer niet in Meander is verschenen, kan het later misschien eens van pas komen...

Hartelijk dank aan alle waarnemers die nu reeds hun informatie doorspelen!

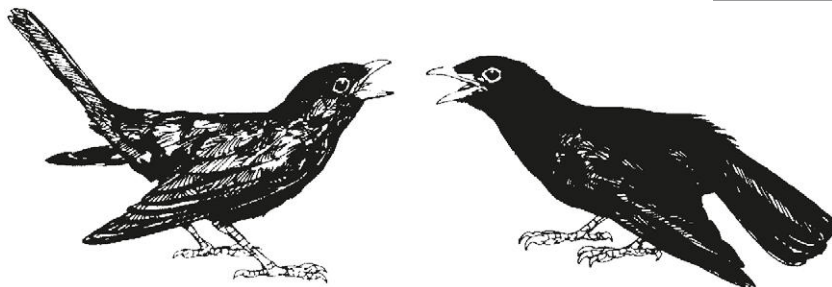
Liefde maakt... plat

Norbert Desmet

Februari 2007. Door de vroege lente jagen bij de mannetjesmerels, en wellicht ook bij talrijke andere soorten, de hormonen door het bloed. Zang alom en heftige vechtpartijen waarbij ze alle aandacht voor de omgeving verliezen. Nu de Merel

een van de meest voorkomende tuinvogels geworden is, missen weinigen onder ons dat spektakel. Ooit was het anders: Merels in de jaren zestig leunden nog veel dichter bij het bosmilieu aan. Ik herinner mij nesten op of nauwelijks boven de grond, goed verscholen tussen de toen nog zeldzame bramen in de kant van de bosweg. Het waren ook kleinere, zeer schuwe individuen, heel gewaardeerd om hun zang en daardoor vaak veroordeeld om hun leven lang in een klein kooitje te slijten. Toen al waren grotere Merels gekend, maar niet gegeerd omdat het geen goede zangers waren. Nu is de 'dikke' Merel' goed ingeburgerd, hij heeft zijn nest in iedere tuin op redelijke hoogte wegens de katten. Als we de specialisten zouden moeten geloven dan heeft hij zelfs verhoudingsgewijs een kortere darm ondanks zijn groter gewicht, omdat hij meer kant en klaar voedsel verorbert (niet direct aan Aldi denken, gewoon aan brood heeft hij zich ook aangepast).

Het viel me op dat er in februari nogal wat verkeersslachtoffers te zien waren, meestal mannetjes... En wat blijkt, zoveel weken later is er een nieuwe reeks dode mannetjes te vinden aan de wegkant: het begon op te vallen rond 15 april en ik telde er op mijn vervuilende kilometers tot op heden zeker 12, geen enkel vrouwtje, wel één jong met een nog korte staart. Waarschijnlijk ligt daar de sleutel: het eerste nest is uitgevlogen en daar gaan de mannetjes weer, doldriest, zonder oog voor voorbijrazend verkeer... Ornithologie vanuit de wagen: broedperiode van de Merel anno 2007: van januari tot in ? (vergelijk Sluiters in de jaren zeventig: van half maart tot ver in augustus). Allemaal voor dat wijfje, zo zouden wij denken toch? Of moeten we eerder zeggen omdat ze veel bitsiger hun territorium aflijnen nu er zoveel Merels zijn? De laatste dode Merel zag ik op de Vlaamse-Ardennendag tussen Oudenaarde en Kluisbergen; een dwarsende auto deed hem even wuiven met een vleugel, de rest was plat, wat me inspiratie gaf voor de titel...

Verslag 'safari in 't park' op 27 mei 2007

Paul Vandenbulcke

Pinksteren laatstleden was een hoogdag voor de natuurstudiewerkgroepen die onze regio Vlaamse Ardennen *plus* rijk is: er was namelijk de natuurstudiewerkgroependag. Je frons de wenkbrauwen bij dit laatste woord? Je hebt inmiddels net niet 'gezap't' naar een ander artikel in deze Meander?

Klaar voor de spinnenspeurtocht foto: Hugo Verschelden

Ook wij vonden dit een onwerkbaar woord, en zochten een andere, beter passende benaming voor dit evenement waarbij we de 'gewone' mens eens wilden laten kennismaken met de activiteiten van de planten-, de invertebraten- (of heel sterk verengd: de insekten-) en de vogelwerkgroep. De 'Safari in 't park' werd geboren. Met als decor het 'park Liedts' in Oudenaarde konden de bezoekers, zowel deze die specifiek voor deze activiteit afkwamen als de mensen die er waren omwille van de dag van het park, een heuse safari maken doorheen het park zelf, alsook in enkele gedeelten van de stad Oudenaarde.

In het kasteel werd de bezoeker verwelkomd door enkele van de zovele vreemde creaties waaraan de wereld van de 'ongewervelden' rijk is en waarin de invertebratenwerkgroep 'Lampyris' gespecialiseerd is. Ook van de algemener bekende spinnen werden enkele diertjes voorgesteld. Een plots opkomende lust naar kennis kon de bezoeker onmiddellijk bevredigen met een uitgebreid aanbod van determinatieboeken en andere. Aan de andere zijde van het kasteel was er de sfeervol ingeklede stand van de vogelwerkgroep. Elke passant met vermoede vogelkijker-trekjes trachtten we te verleiden door hem zo veel mogelijk facetten van het 'met-wilde-vogels-bezig-zijn' te

laten zien. Dat de werkgroepen die dit zo broederlijk georganiseerd hadden, gescheiden werden door een bar met voor de gelegenheid wat extra streekbiertjes op de kaart leek de bezoeker allerminst te storen.

Er werden diverse wandelingen georganiseerd telkens met één of ander thema als onderwerp. Een greep uit het assortiment: er was een lieveheersbeestjessafari, een plantenontdekkingstocht, een vogelzoektocht in de stad, een spinnenspeurtocht,... telkens geleid door een specialist die zelf enorm kon genieten van de natuur en dit gratis medicijn wou leren kennen aan de medemens.

Maar de grootste nieuwigheid dit jaar was de safari zelf, een soort speurtocht, die men individueel kon uitvoeren. Aan de hand van een kaartje van het park met een uitgestippelde route, werd de deelnemer van punt naar punt geleid waar er enkele vragen dienden opgelost of opdrachten uitgevoerd. Dit konden opdrachten zijn, zoals aan de hand van een vogelgeluid de juiste vogelfoto of -naam aanduiden, of een pissebed zoeken en zijn pootjes tellen, of met een telescoop enkele vergeplaatste akkervogelafbeeldingen bekijken en zoeken welke van drie voorgestelde vogels er niet tussenstond eventueel met de hulp van een vogelboek... Bij andere vragen ging het eerder over leuke weetjes zoals wat er achteraf gebeurt met de door de Aronskelk gevangen

Aan de boekenstand

foto: Paul Vandenbulcke

vliegen (jawel, ze worden weer vrijgelaten) of waarom muggen eigenlijk wel steken... Vele antwoorden waren te vinden op de geleide wandelingen of in het kasteel. Op zijn minst heeft de deelnemer ervan opgestoken dat natuurexploratie allerminst saai is. Bovendien werd uit de deelnemers met de beste antwoorden een winnaar getrokken, evenals uit alle deelnemers. In totaal mochten vier mensen prijzen in ontvangst nemen, waaronder boeken, een loep en een kompas.

Enkele mensen zullen nu zeker met andere ogen

naar de natuur kijken, misschien zullen enkelen zich ook aansluiten bij Natuurpunt. Dankzij de enkele honderden folders waarin onze regio 'Vlaamse Ardennen plus' en de actieve Natuurpunt-afdelingen, -kernen en -werkgroepen worden voorgesteld en die aan de bezoekers werden uitgedeeld, weet men nu gemakkelijk waar naartoe. Enkele geïnteresseerden hebben zich al aangemeld. De 'Safari in 't park' werd zelfs op onze lokale AVS televisiezender in het nieuws vermeld in een minutendurende reportage. Dit is een aangename en belangrijke beloning voor de aanzienlijke werklast die de organisatie van zo'n activiteit met zich meebrengt, en die gelukkig door vele schouders gedragen werd. Hierbij wil ik al de medewerkers die tot het succes van onze Safari hebben bijgedragen, van harte bedanken voor hun inzet.

We waren reeds getipt dat er kuikens waren, het geroep was onmiskenbaar. Bij controle van het eerste nest werden 4 jongen aangetroffen en kon

Kerkuilen in het Uilenbroek

Dominiek Decleyre

Op zondag 10 juni werden naar jaarlijkse gewoonte de kerkuilenbakken in de omgeving van het Uilenbroek (Zottegem en Lierde) gecontroleerd om de jongen van dit jaar te ringen. Op twee boerderijen in de omgeving mogen de mensen van de Kerkuilenwerkgroep bij bereidwillige sympathisanten uilenbakken plaatsen (reeds vele jaren). We zijn deze mensen hiervoor natuurlijk

Naar de bak toe

foto: Paul Vandenbulcke

Kerkuilenjongen

foto: Paul Vandenbulcke

zeer erkentelijk. Helemaal evident is het namelijk niet, het hebben van een uilenbak: braakballen en uitwerpselen krijg je er gratis bij. Maar het aanvliegen van de oudervogels en het observeren van de jongen is zo'n unieke ervaring dat de meeste mensen blij zijn en zelfs trots op 'hun' Kerkuilen.

ook een oudervogel worden gevangen. Dit doen we om naderhand de ouder samen met de jongen te kunnen terugplaatsen. Dit vermindert de stress voor zowel ouders als kuikens. Groot was de verbazing toen de 'oudervogel' ook een kuiken bleek te zijn, wat het totaal aantal jongen voor dit nest op 5 bracht. Dit is een bijzonder groot aantal (maar geen record: nesten van 7 kuikens zijn beschreven). Ditzelfde nest bracht vorig jaar ook twee jongen voort wat eveneens uniek was. In 2006 zijn door de koude meimaand immers zo goed als nergens in Vlaanderen jongen uitgevlogen. Deze uilen profiteren duidelijk van de combinatie van een uitstekende broedlocatie met een aangrenzend jachtgebied in het Uilenbroek.

De andere kerkuilenbak bevindt zich op slechts 500 meter van de eerste en ook daar konden twee jongen worden geringd. We vermoeden dat deze uilen jagen in het aangrenzende koutergebied en daar misschien net iets meer moeite hebben om hun kostje bij mekaar te scharrelen. In de omgeving van het Uilenbroek hebben we dus niet minder dan 11 Kerkuilen (7 jongen en 4 ouders). We mogen gerust spreken van een toplocatie voor de Kerkuil.

Uilennieuws

Norbert Desmet

In het voorjaar hing het al een beetje in de lucht: uilengeroep alom en dat liet een goed broedseizoen verwachten. Ze waren, in tegenstelling met voorgaand jaar, in goede conditie waarschijnlijk door het feit dat er meer muizen waren. Een goede barometer zijn de braakballen waarin het percentage Aardmuizen hoog ligt. Aardmuizen komen voor in verruigende bermen en graslanden, al vragen we ons soms af waar ze die nog vinden. Tweede barometer zijn de Torenavalken, die door Daniël Packet in hun nestkasten nauwkeurig gevolgd worden. Hier zijn ook veel en grote nesten.

Bij de **Kerkuil** loopt de nestkastenactie in samenwerking met het Regionaal Landschap. De teller staat voorlopig op negen bekende nesten met jongen wat in de aanloop van het broedseizoen niet slecht is. De meldingen komen daar immers van heel veel mensen binnen en dat vertraagt het zicht op het resultaat wel eens. Elders in Vlaanderen zijn er bijna overal vrij grote nesten, tot 5 jongen en meer; bij ons is dat meestal beperkt tot drie. Het gemiddelde is ondertussen voor Oost-Vlaanderen 3,7 jongen en Daniël ringde het 100ste Oost-Vlaams kerkuilenjong!

De **Stenuil** is waarschijnlijk in aantal broedplaatsen sterk aan het afnemen maar maakt met grote nesten nu misschien een inhaalbeweging. Ook hier weer bieden de nestkasten van Daniël e.a. een goed inzicht. De Ransuil lijkt niet goed bezig en haalt (om in verkiezingstermen te blijven) niet het niveau van 2005, een superjaar weliswaar. De soort kan dus duidelijk niet profiteren van het ruime voedselaanbod, tenzij nieuwe meldingen daar nog verandering in brengen. Op de vogelsite komen die waarnemingen goed binnen: bv. roepende ransuilenjongen in het Vuylbroek te Kruishoutem (25/5 BDH). Het ziet er ook naar uit dat de beste broedplaatsen wel bewoond zijn, bv in de Wortegemse bossen waren begin juni 2 roepende juvenielen op 100 m van een koppel Bosuilen met grote jongen.

En dan is er de **Bosuil**, de 'Dedecker' onder de uilen, overal aanwezig en met groot vertoon. In april, mei en juni was het een plezier om bossen 's avonds te bezoeken: vrijwel overal zaten jonge Bosuilen vrolijk te tjirken zoals Willy Aelvoet dat meldde met de eerste jongen in maart in het Kluisbos. Dit is echt een soort in opmars die het haalt op de Ransuil door zijn agressiviteit maar ook door zijn grotere

voedseldiversiteit. Hij eet zowel ratten als kikkers, ook kevers en spitmuizen en soms Eksters en kuikentjes... De Ransuil daarentegen eet steevast woelmuizen en vogels en die worden in onze landbouwwoestijnen almaar schaarser. Aanpassen aan het biotoop is één, voedsel is twee en wellicht belangrijker. En dit geldt ook voor andere soorten.

Vlaamse Ardennen: hotspot voor Vale gieren in België

Bart Heirweg

Op zondag 17 juni omstreeks 18u loop ik door de tuin van mijn ouderlijk huis, te Noenendal in Mater. Tot mijn grote verbazing zie ik een hele groep roofvogels afglijden vanuit zuidelijke richting. "Miljaarde wat is dat", denk ik bij mezelf! Nog geen seconde later sta ik aan mijn wagen om mijn verrekijker te nemen. "**Vale gier!!!**", roep en krijs ik meermaals naar mijn ouders en ook voor de rest van de straat. "**En zoveel!!!**" De minuten die volgen zijn eigenlijk een artikel op zich waard. Het zweet breekt je uit, adrenaline en euforie vullen je lichaam. Snel tellen levert 83 vogels op. Ik telefoneer onmiddellijk

Vale gieren boven Mater

foto: Bart Heirweg

naar Nico Geiregat en Davy De Grootte, die aan de manier waarop ik belde, direct doorhadden dat het menens was. Ik ren dan snel naar de weide achter ons huis om foto's te nemen. Onderweg naar daar had ik al een T-shirt gescheurd aan de prikkeldraad en pas na 10 minuten besefte ik ook dat ik stond te bellen met mijn voet in een koeienvla, maar op zo'n moment neem je dat er graag bij. De vogels zijn ondertussen ook al bekend gemaakt via het 'Rare Bird Alert' systeem en de eerste telefoons stromen binnen. Nico ziet de vogels ondertussen al boven zijn

huis in Volkegem en op ongeveer hetzelfde moment ziet ook Davy ze aan het Bos t'Ename.

Ik rij snel naar Nico en we proberen de dieren, die ondertussen alweer wat verder zaten, met de wagen te volgen. We kunnen ze oppikken, eerst op de brug te Eine en dan ter hoogte van Heurne kouter. Daar splitst de groep zich en laten ze zich nog eens goed tellen. 29 exemplaren vliegen terug naar zuid en 66 gieren gaan verder richting noord. In totaal dus 95 vogels! We zetten opnieuw de achtereenvolgende in en ter hoogte van Asper kunnen we nog een 10-tal vogels zien, maar ze verdwijnen voor goed uit het zicht.

De overgebleven 66 gieren zijn later die avond nog opgemerkt te Eke en zijn dan in Ursel bij Knesselare gaan overnachten. De volgende dag zijn de meeste vogels richting Nederland vertrokken en ze zijn ondermeer opgemerkt in Terneuzen, Tilburg en Voorburg. Het slechte weer in Nederland heeft ze dan opnieuw naar België doen terugkeren en terwijl ik dit artikel schrijf worden ze her en der in kleinere groepen teruggemeld.

Vale gier met Kauw

foto: Gerard Mornie

Aan deze super waarneming is echter ook een veel minder leuke zijde. Deze gieren zijn eigenlijk aan het rondzwerfen op zoek naar voedsel. In hun broedgebieden in de Spaanse Pyreneeën is het voortaan bij wet verboden om de karkassen van dood vee op vaste plaatsen achter te laten. Het gevolg hiervan is dat deze gieren onvoldoende voedsel vinden. Ze worden zwakker en kunnen zich niet meer succesvol voortplanten.

In 2000 waren er nog een slordige 200 zogeheten 'Muladares', vaste plekken in de omgeving van dorpen, waar de veehouders hun dode beesten neer konden leggen. De gieren ruimden ze op. Deze voederplaatsen zijn nu allemaal gesloten. De gevolgen zijn rampzalig. In de Riglos, onderdeel van de Aragonese Pyreneeën, broedden vijf jaar geleden 92 paar Vale gieren, die 58 jongen groot brachten.

Dit jaar doen slechts 40 paar een broedpoging, zonder succes. Ze zijn te zwak om eieren te leggen. Een andere broedkolonie, bij Guara, telde in 1999 nog 89 broedparen met 75 grootgebrachte jongen. Dit voorjaar werden 15 broedparen geteld, zonder jongen. Twee voorbeelden die de ernst van de situatie illustreren.

Gelukkig zorgen deze wanhoopspogingen ook voor een positieve noot. Vogelbescherming Vlaanderen heeft enkele Vlaamse Europarlementsleden ingeschakeld om het probleem van voedselgebrek bij aasetende roofvogels zoals Vale gier, Aasgier, Lammergier, Zwarte en Rode wouw in de Spaanse Pyreneeën aan te pakken. En ook in Spanje halen de gieren het nieuws. Deze waarnemingen zouden dus wel eens een belangrijk keerpunt kunnen betekenen.

Nog even vermelden dat na het raadplegen van mijn foto's ik uiteindelijk op 97 vogels uitkom. Het is echter niet uitgesloten dat er hier en daar nog eentje vloog die niet werd geteld en dat er uiteindelijk meer dan 100 vogels over onze regio vlogen. Na de ontdekking van de 15 Vale gieren in Nokere op 8 juni 2003 stond onze regio, de hotspot voor Vale gieren in België, opnieuw in de belangstelling. Deze groep Vale gieren is de grootste die ooit in NW-Europa werd gezien.

Wie meet wat op het Schelde-estuarium?

Ben je op zoek naar informatie over een rapport, een publicatie, een studie of een project over het Schelde-estuarium? Of wil je weten wie wat meet in het estuarium? Neem dan een kijkje op de website van de ScheldeMonitor (www.scheldemonitor.org).

Je vindt er informatie over alle Vlaamse en Nederlandse instituten, bedrijven en onderzoeksgroepen die betrokken zijn bij het onderzoek en de monitoring van het Schelde-estuarium. Voor al deze groepen wordt op de site een overzicht gegeven van de metingen die ze uitvoeren, de studies die ze doen, de publicaties en rapporten die ze maken, de projecten waar ze aan deelnemen...

Geïnteresseerd? Schrijf je dan zeker in op onze tweemaandelijksse attenderingservice. Dan ontvang je gratis in je mailbox een overzicht van alle nieuwe publicaties, projecten en studies op en rond het Schelde-estuarium. (www.scheldemonitor.org/attendering.php)

Buitenboeken

Norbert Desmet

1. Plantenatlas

Sommige publicaties krijgen niet de aandacht die ze verdienen en dit is zeker het geval voor de **'Atlas van de Flora van de Vlaamse Ardennen'** van Karel De Waele en uitgegeven door de RLVA.

Het is geen boek om mee naar buiten te nemen, het is er wel één om bij je thuiskomst van de wandeling steeds weer te gaan kijken waar je vondsten van planten te situeren zijn. Is deze plant talrijk in je buurt, gebonden aan de rivieren, aan zand of leem? Of, je zet met jouw vondst een bolletje bij op de verspreidingskaartjes zoals onlangs kon gebeuren bij de vondst van Tongvaren (zie het artikel hierna).

Op een wandeling op de noordelijke flank van de Kluisberg, toponiem Pensemont, konden trouwens nog een groot aantal soorten genoteerd worden die nog niet op de kaartjes voorkomen: meer dan 70 soorten waaronder bv. Paarse schubwortel, Mispel, Valse salie, Mannetjesvaren, Adelaarsvaren... maar ook veel gewone berm- en akkerplanten zoals Veldlathyrus, Kleine en Grote varkenskers, Lidrus, Tuinwolfsmelk, e.a... Ook werden nu veel meer grassen genoteerd, wat niet verwonderlijk is gezien de geringe kennis van grassen indertijd. Anderzijds staan op de kaartjes ook enkele planten die we toen niet gevonden hebben: Spekwortel, Drienerfmuur, Witte rapunzel...

Het boek is een uitmuntend naslagwerk, heel goed van tekst en foto's voorzien. Te veel wordt het beschouwd als een werk voor specialisten omwille van de kaartjes, maar eens ermee vertrouwd wordt het pas spannend. Uit wat voorafgaat blijkt ook dat het werk nog steeds kan aangevuld worden en dat het dus de moeite waard blijft om jouw vondsten door te sturen. Laat je ook niet misleiden door 'Vlaamse Ardennen' in de titel: het boek dekt ongeveer heel ons afdelingsgebied, veel ruimer dan de titel laat vermoeden.

Dit boek zou bij geen enkel natuurliefhebber mogen ontbreken, daarom deze zomeractie.

Je kan het boek tijdelijk tegen **gunstvoorwaarden** verkrijgen bij het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen, Zonnestraat 53, 9600 Ronse tel.055/20.72.65:

- ofwel **20 euro** (i.p.v. 28 euro) voor één boek

verzending niet inbegrepen,

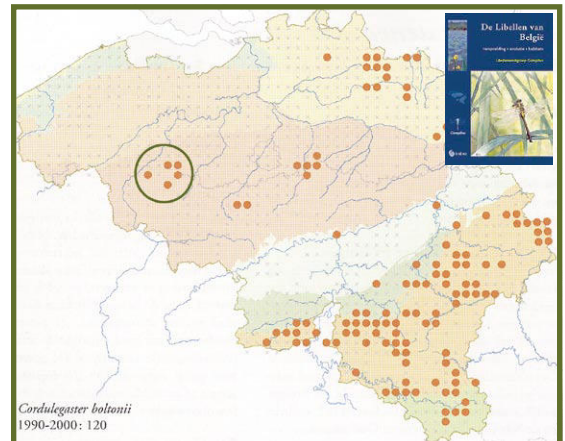
- ofwel **drie boeken voor de prijs van twee** (56 euro) verzending niet inbegrepen.

Je kan ze ook in Ronse ophalen of via afspraken laten meebrengen. Vermeld bij bestelling wel 'lid **Natuurpunt**'.

2. Libellenatlas.

Na de Voorlopige Verspreidingsatlas uit 1986 - de eerste realisatie van de Libellenwerkgroep Gomphus - was het tijd om alle gegevens die sedertdien verzameld werden te publiceren in een nieuw boek. Honderden medewerkers leverden waarnemingen en ongeveer 65 000 gegevens zijn er in verwerkt; sommige daarvan gaan bijna twee eeuwen terug.

Het belangrijkste deel beschrijft op telkens 2 pagina's elk van de 69 soorten libellen die ooit in België

Verspreiding grote bronlibel; Vlaamse Ardennen omcirkeld

gevonden werden. Aan bod komen het areaal in Europa, de verspreiding in België, de evolutie van die verspreiding in ons land en de habitat. Ook geven we van elke soort de eerste en laatste waarnemingsdatum. Van elke soort is er ook een foto. Een grafiek toont de vliegperiode. Twee kaarten illustreren de verspreiding. Een grote kaart de huidige (1990-2000) op basis van 5x5 km UTM-hokken en een kleinere kaart met alle gegevens met verschillende symbolen verdeeld over drie periodes (< 1950, 1950-1979, > 1980) op basis van 10x10 km UTM-hokken. Per soort wordt ook de Rode Lijst-categorie aangegeven.

Naast een korte algemene inleiding en een hoofdstuk over ecologie en gedrag van libellen, komen volgende onderwerpen aan bod: geschiedenis van de libellenfaunistiek in België; de organisatie

van het atlasproject; een algemene analyse van de gegevens (dekking van het grondgebied over de tijd, soortenrijkste gebieden, toename van de waarnemingen, ...); de libellenhabitats in Vlaanderen en Wallonië met hun kenmerkende soorten; Rode Lijst Vlaanderen; Rode Lijst Wallonië en de resultaten van de libellenmonitoring in Wallonië. In het laatste hoofdstuk staan enkele conclusies en nog een aantal suggesties voor behoud en beheer. Een Nederlandse, Engelse en Duitse samenvatting vervolledigen het geheel.

Het boek wordt afgesloten met een naamlijst van de Belgische libellen, een lijst met hun status in het Brusselse gewest en een complete literatuurlijst met alles wat ooit over libellen in ons land verscheen. Alles is rijkelijk geïllustreerd met foto's, kaarten en grafieken. Dit boek is voor een groot deel tot stand gekomen door de niet aflatende inzet van Geert De Knijf, waarvoor proficiat.

Tongvaren leidt tiental jaren verdoken bestaan in Ooidonk

Karel De Waele

Op 15 maart 2007 kregen we een eerste mailtje van Eddy Saveyn dat hij dacht een tweetal ex.

Tongvaren

foto: Jacques Vanheuverwyn

Tongvaren gezien te hebben in de omgeving van het kasteel van Ooidonk in Deinze, met de vraag dit eens te controleren. Na een eerder afstandelijk antwoordje - geven we toe - waarbij we hem suggereerden nog eens zelf te checken, kregen we op 25 maart een nieuw mailtje met de boodschap dat Eddy toch wel

bijna zeker was, maar toch liefst nog bevestiging kreeg van deze vondst. Eigenlijk was ik dan al overtuigd dat Eddy inderdaad goed gedetermineerd had, maar aangezien het domein van Ooidonk gespreid over twee kilometerhokken van onze plantenatlas ligt, ben ik dan maar onmiddellijk dezelfde dag gaan kijken. En inderdaad: op een steile grachtsoever staan twee exemplaren van deze in onze streek toch uiterst zeldzame varensoort. Beide exemplaren ogen zeker meer dan tien jaar oud, het ene is een mooi volgroeid exemplaar met talrijke bladeren, het andere heeft slechts enkele bladeren. Hoe het mogelijk is dat dergelijke toch opvallende varenpollen zo lang onopgemerkt gebleven zijn is niet te verklaren. En dan bedenken dat ikzelf op die plek jaarlijks meerdere excursies begeleid! Maar dat zal wel te maken hebben met een soort gewenning: als er op jouw dagelijkse weg plots een nieuw verkeersbord geplaatst wordt, is de kans ook groot dat je dit pas na enkele dagen opmerkt. Dank aan Eddy voor zijn opmerkzaamheid! Op die manier mag er op het kaartje van Tongvaren in de 'Flora van de Vlaamse Ardennen' een nieuw kruisje staan in hok nummer D2-38-13.

Vlaanderen zwart onder witte vleugels

Werelddag van de biodiversiteit: 2007, eerst uitzonderlijk weer, dan uitzonderlijke vogels.

Terwijl men op die werelddag op 22 mei in Brussel vergaderde over de effecten van de klimaatverandering op de biodiversiteit, speelde zich buiten een perfect voorbeeld af van de ongewone dingen die ons te wachten staan. Na het uitzonderlijke zotte weer van april en mei, daagden plots ongewone vogels op in nooit eerder geziene aantallen.

Vogelspotters konden hun ogen niet geloven: de Witvleugelstern, een broedvogel uit het oosten, overspoelde ons land in nooit eerder geziene aantallen. Terwijl er normaal slechts enkele van deze feeëriekie zwart-witte vogels tot in onze streken verdwalen (het vorige record in Vlaanderen was een groepje van 8), telde vogelkijkend Vlaanderen nu bijna 300 vogels van deze soort. Een veelvoud van het totaal aantal Witvleugelsternen dat de laatste 200 jaar in Vlaanderen opgemerkt werd. In Nederland was de toevloed nog spectaculairder: daar zag

men enkele duizenden Witvleugelsternen boven de moerassen fladderen.

Maar dit was niet het enige wapenfeit van de afgelopen dagen: ook ongewone aantallen Witwangsternen (een andere soort moerasstern), een zeldzame Havikarend, veel Grote karekieten, de tiende Krekelzanger voor het land, een Kleine vliegenvanger en Zwarte ibis raakten in Vlaanderen verzeild.

Met de huidige kijkintensiteit en zoekinspanning is

Witvleugelstern

foto: Johan Buckens

een aantal geïsoleerde uitzonderlijke waarnemingen op een jaar 'normaal' te noemen. Maar de grote aantallen van de twee soorten moerassternen waren nog niet eerder vertoond. De doortrekpatronen in andere Europese landen zullen meer licht moeten werpen op de oorzaak van dit fenomeen. Meestal moet men voor het afdwalen van trekvogels de oorzaken zoeken in een toevallige samenloop van weersomstandigheden maar de kans bestaat dat er nu ook klimaatsveranderingen een rol speelden; m.a.w. wat we nu te zien krijgen bij de vogels is een gevolg van het zotte weer vorige maand (of de vorige maanden, want de records volgden elkaar op, het afgelopen half jaar).

Mededeling Natuurpunt.

Plantenstudie voorjaarsflora in de bossen van Ronse.

Karel De Waele

Met 16 deelnemers verkenden we op zaterdag 21 april de km² tussen het Matersveld en het Hof ter Guchten, met de in Ronse bekende 'Pyreneeën'. In de inleiding had gids Karel gezegd "hoe meer

vragen er gesteld worden, des te meer uitleg zal er gegeven worden"... en dit hadden de enthousiaste deelnemers goed in hun oren geknoopt: er werden inderdaad tal van kritische vragen gesteld. Zo leerden ze o.a. het verschil zien tussen de blaadjes van Witte, Rode en Kleine klaver, hoe Veldbeemdgras te herkennen, ... De determinatie van een bloeiende Paardenbloemstreekzaad zorgde voor het bijleren van kleine details zoals "wat is de snavel van een zaaide ervan". Het werd dus een leerrijke excursie met, dank zij de gevarieerde biotopen - schrale wegbermen langs een industrieterrein, snelstromende beekjes, oude beboste spoorwegtaluds, holle wegen - veel mooie vondsten. Wilde bertram, Zomerfijnstraal, Bezemkruid, Muskuskruid, Gevlekte en Italiaanse aronskelk, Bleeksporig bosviooltje, Gele dovenetel, Wilde hyacint, Bosanemoon, Reuzenpaardenstaart, Groot heksenkruid, Bosrank, Heelkruid, Parsee schubwortel en Bosereprijs zijn slechts een greep uit het lijstje met 193 soorten.

We maakten echter ook tijd vrij om de tere schoonheid te bewonderen van Eenbloemig parelgras, Heggenvogelmuur, Kruisbladwalstro en Kandelaartje. Dat alles veel vroeger in bloei stond wijst zeker op de opwarming van ons klimaat, maar of dit ook verband houdt met het feit dat we in een holle weg eerst een sexy beha in de takken van een struik zagen hangen, en even verder zelfs ook een damesslipje aan de takken van een boom... zouden we niet durven beweren.

Limoniet

Dit is de naam van het nieuw te verschijnen natuurstudietijdschrift in onze regio. Het hing al een tijdje in de lucht: op veel plaatsen wordt nogal wat aan onderzoek gedaan en daarvoor is Meander niet altijd het meest geschikte medium om de resultaten ervan te publiceren. Dergelijke inhoudelijke artikelen over natuurstudie, beheer en landschap vullen al vrij snel 5 à 10 pagina's. Dus moesten we uitkijken naar iets nieuws en dat werd na lang wikken en wegen **Limoniet**.

Een nieuw tijdschrift zal je zeggen, is dat nodig? Tot op heden bleven de meeste resultaten van natuurstudie opgesloten in ieders excursieboek, in het beste geval werd er al eens een rapportje geschreven en naar de spreekwoordelijke vijf man en een paardekop gestuurd, of bleven de resultaten van diverse studies en onderzoeksopdrachten, vaak professioneel, onbekend voor de meeste leden

van Natuurpunt. Limoniet heeft als doel om die resultaten beschikbaar te stellen voor iedereen, zowel conservators als natuurstudieliefhebbers en tevens willen we alle geïnteresseerden een forum bieden waar ze hun resultaten met betrekking tot de regio Vlaamse Ardennen *plus* kunnen publiceren.

In het eerste nummer kan je alvast bijdragen verwachten over begrazing en bosontwikkeling in verschillende reservaten van de streek, hoe zit het met de evolutie van de Roek in de regio, hoe is de status van de watersalemanders in het reservaat Bos t'Ename, de resultaten van de inventarisatie van eenzelfde kilometerhok nu en 25 jaar geleden door de regionale werkgroep Botanie, een overzicht van de dagvlinderwaarnemingen in de Vlaamse Ardennen... Ook voor de volgende nummers, ja zelfs jaargangen is er al heel wat materiaal en zijn er ideeën voorhanden.

We zouden voor 't eerst verschijnen dit najaar met een eerste gratis nummer aan alle leden en dan verder doorgaan in 2008 met twee nummers. In het volgende nummer van Meander komt een overschrijvingsformulier en de mededeling hoe je je hierop kan abonneren. De redactie bestaat uit een tiental mensen uit de regio. Iedereen die hieraan wil meewerken of die iets wil schrijven is ten zeerste welkom.

Meer info bij Geert De Knijf
Geert.deknijf@inbo.be

Driedaagse Taalgrenswandeling

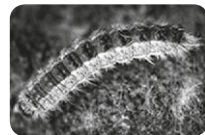
Door het unieke landschap van de Vlaamse Ardennen en 'le Pays des Collines', met boeiende verhalen en bezoeken.

- Vrijdag 24/08: vanuit het Muziekbos, via Ellezelles naar de kunststeegjes van Flobecq.
- Zaterdag 25/08: van Ellezelles door Brakelbos en Levierenbos naar Everbeek-boven.
- Zondag 26/08: van Geraardsbergen langs de Dender naar het Hospice van Lessines.

Voor inschrijvingen en verdere informatie kan je terecht bij Vormingplus: 054/41.48.02 of vlad@vormingplus.be of www.vormingplus-vlad.be. Deelnameprijs is € 10 per dag; deelnemers die drie dagen meestappen krijgen voorrang (€ 25).

Organisatie: Vormingplus, i.s.m. Centrum voor Natuur en Milieu educatie, Natuurpunt, e.a.

De opmars van de Eikenprocessierups

De Eikenprocessierups veroorzaakte de jongste weken overlast in grote delen van Vlaanderen. Ook het noorden van Oost-Vlaanderen kreeg de harige rups reeds op bezoek. Hoe kunt u ze herkennen? Volgroeide rupsen hebben een grijsgraauwe kleur met lichtgekleurde zijden en zijn bedekt met lange witte haren.

Wat moet u doen als u in contact kwam met de haartjes van een processierups? Bestrijd de jeuk zeker niet door te krabben of te wrijven! Was of spoel uw huid en ogen goed met water en gebruik een anti-jeukmiddel. Of raadpleeg uw huisarts bij ernstige symptomen of ademhalingsproblemen.

Via een folder geeft het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid meer info en tips over wat u wel of niet mag doen tijdens de rupsenplaag. U vindt er ook wat u kunt doen als u zelf gezondheidsproblemen ondervindt. <http://www.zorg-en-gezondheid.be/eikenprocessierups.aspx>.

Bezoek ook de website <http://www.eikenprocessierups.be/> voor meer informatie over deze branderige rups.

We delen in de rouw van

- Frieda De Pourcq Maes en kinderen bij het overlijden van echtgenoot en vader Bert De Pourcq, geboren op 11 oktober 1953 en thuis overleden te Anzegem op 5 april 2007.

Op 5 april 2007 heeft Bert ons verlaten, veel te vlog, pas 54. Hij was pas de laatste jaren dicht bij onze werking betrokken maar was zijn hele leven verbonden met de natuur: hij kwam uit een groot landbouwersgezin en bleef intens bezig met tuinen. Zijn deelname aan de cursussen en de werking van Natuurpunt deed hij tegelijk met verwondering om de diversiteit in de natuur en een drang om te weten. We leerden hem kennen als een minzame man, sterk begaan met zijn gezin en zijn stek hier op deze aarde, die hem zo lief was. In zijn nieuwjaarswens dit jaar lag reeds zijn afscheid verweven. Hij ging weg in de lente van de zomer van zijn leven.

- De echtgenote, kinderen en familie van Dhr. Yvan Billemon, boswachter op rust, geboren te Goeferinge op 25 juni 1944 en thuis overleden op 4 mei 2007.

Zondag 28 oktober 2007
Klavertje-vier-wandelingen in Ruien

Om de naam 'Klavertje Vier' alle eer aan te doen kun je een keuze maken uit vier lusvormige wandelingen. We komen samen om 14u op de parking van de zwemkom 'Kluisbos'. Gidsen zijn Filip Keirse, tel. 055/38.78.83, Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91, Karel De Waele, tel. 09/386.45.60, en Dirk Seigneur. Hou je van wandelen of trek je er graag eens op uit? Ben je een buitenmens met een hart voor de natuur? Gebruik je wel eens een doorsteekje bij jou in de buurt? Als je meehelpt is het mogelijk onze trage wegen te redden. Daarvoor is een flink stuk sensibilisatie van burgers én besturen nodig. Maar minstens even belangrijk is actie op het terrein. Op de 'Dag van de Trage Weg' zorgen we voor beide. **Einde om 17u.** Meebrennen: laarzen of goed schoeisel.

foto: Filip Keirse

28 STE GROENFEEST

BIOLOGISCHE KAAS- EN WIJNAVOND

ZATERDAG 22 SEPTEMBER 2007

DE MASTBLOEM KRUISHOUTEM

Kaas- of charcuterie-schotel:
 volwassenen 12 euro
 kinderen (tot 12 jaar) 7 euro

Aperitief vanaf 18u30
 Kaas en wijn tot 21u30

Optreden van Alruin vanaf 20 uur

Feestadres: De Mastbloem, Waregemsesteenweg 22 in Kruishoutem

MILIEUFONT OMER WATTEZ
 REGIONALE MILIEUVERENIGING

Inschrijven tot 18 september

Meer informatie en inschrijvingen: Milieufront Omer Watzet vzw, Kattestraat 23 in Oudenaarde, tel. 055 30 96 66, fax 055 30 96 76, info@milieufrontomerwatzet.be, www.milieufrontomerwatzet.be

3 5de jaargang nr. 3 juli-augustus-september 2007
 afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus
 v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Lampyris

<http://www.lampyris.be>
 Info: Lampyris@telenet.be